

ZPRAVODAJ

Klub genealogů a heraldiků Ostrava Domu kultury ROH VŽSKG

Číslo .

23

Obsah

Miroslav Pavlů: K přestavbě malenovického hradu za Václava Tetoura z Tetova — příspěvky ke genealogii a heraldice moravských Tetourů (dokončení)	47
Eduard Bejček: Hornická symbolika	54
Jiří Stibor: Několik rodopisných poznámek k Minkvicburkům	57
Karel Hrbáček: Genealogické a heraldické zájmy Karla staršího ze Žerotína	59
Do Vaší knihovny	60
Z činnosti klubu	62
Josef Pilnáček: Rody starého Slezska — dodatky	62

Adresy autorů:

Miroslav Pavlů, Polní 4574/47, 760 05 Gottwaldov 5.

PhDr. Eduard Bejček, CSc., Pod haldou 449, 261 00 Příbram VII.

Jiří Stibor, Mitušova 63, 705 00 Ostrava-Hrabůvka.

Karel Hrbáček, Zednická 948, 708 00 Ostrava-Poruba.

ZPRAVODAJ — vydává Klub genealogů a heraldiků Ostrava DK ROH Vítkovic. Řídí PhDr. Karel Müller s redakční radou. Zodpovědný redaktor: Vladimír Markl. Grafická úprava: Petr Pavliňák. Veškeré články, drobné příspěvky a jinou korespondenci zasílejte laskavě na adresu: KGHO, pošt. schr. 217, 729 17 Ostrava 1. Schváleno k tisku odborem kultury NVO pod č. j. kult/84/946/Tom ze dne 16. 3. 1984. Uzávěrka čísla 23 byla 10. 6. 1985. Vytiskl Městský podnik služeb Frýdek-Místek, obor 05, Vratimov. Číslo zakázky 4879.

Na titulní straně: Fotografie č. 8 k článku M. Pavlů.

Na zadní straně: Fotografie č. 13 k článku M. Pavlů.

Miroslav Pavlů

K přestavbě malenovického hradu za Václava Tetoura z Tetova — příspěvky ke genealogii a heraldice moravských Tetourů

DOKONČENÍ

HERALDIKA MORAVSKÝCH TETOURŮ

Mnohým heraldikům se při zmínce o Tetourech vybaví červený štít se třemi bílými či stříbrnými vlčími zuby, v klenotu rozevřená orlí křídla červené a bílé barvy, shodně zbarvená přikryvadla (obr. č. 8). Tak jednoznačný ovšem blason tetourovského erbu není. Jde pouze o jednu z variant, stojící až téměř na konci jeho vývoje. Navíc není zcela přesný a spíše může být spojován s erbem, jaký od konce 16. století užíval český rod Vchynských z Vchynic, později hrabata a knížata Kinští. Majestátem Rudolfa II. z r. 1596 se totiž tento erb stal oficiálně společným pro Tetoury i Vchynské, kteří jej na rozdíl od Tetourů plně respektovali. Do té doby, ač už od počátku vchynskému velmi podobný, prošel tetourovský erb — hlavně na Moravě — přece odlišným vývojem.

Pomineme-li prvopočátky vzniku a vývoje erbu Tetourů z Tetova mimo naše území (ostatně nepříliš osvětlené), nejzávažnější poznatky shromáždil spolehlivý A. Sedláček.³⁸⁾ Významné je, že jako jediný detailně popisuje rozšířenou variantu erbu, kterou od r. 1549 užívali příslušníci zlínsko-malenovické větve. Opomíjí ale tu nejznámější variantu, popisovanou v úvodu a prezentovanou už Paprockým v r. 1602.³⁹⁾ Jistě neprávem, neboť byla, nejpozději už v 90. letech 16. století, užívána v praxi, a to jak Tetoury, tak Vchynskými (i když se erby obou rodů i pak poněkud odlišovaly).

Po zhodnocení studovaného heraldicko-sfragistického materiálu a všeho dostupného, co bylo o naší tetourovské heraldice v minulosti napsáno, můžeme hovořit o třech hlavních vývojových variantách tetourovského erbu, včetně několika zajímavých odchylek. Stejně jako mnohé jiné staré rodiny, počínali si i Tetourové v otázce praktického užívání svého erbu značně libovolně, nerespektující ani znění pozdějšího majestátu. Ať už šlo o zásahy vzniklé náhodně, nebo se zřejmým záměrem, nelze je přejít bez povšimnutí. Jednotlivé chronologicky řazené vývojové fáze tetourovského erbu nyní podrobíme bližšímu zkoumání, a to se zřetelem k moravské, zlínsko-malenovické větvi rodu. Na základě studia materiálu pramenné povahy, avšak hlavně na základě poznatků A. Sedláčka, věnujeme zde místo i konfrontaci tetourovské heraldiky s vývojem příbuzného erbu Vchynských.

1) Původní rodový erb (Kašpar Tetour, 1440)

V bílém poli tři zespodu vynikající červené klíny(1), v klenotu dvě orlí křídla, červené a bílé (správněji bílé a červené), přikryvadla bílá a červená — tak po-

pisuje A. Sedláček erb Kašpara Tetoura z r. 1440, který viděl v drážďanském archivu.

Je třeba připomenout, že už v této době nebyla podoba erbu nijak ustálena, objevují se klíny, vníkané do štítového pole shora, z boku; střídají se barvy, vždy však jen dvě — bílá a červená.⁴⁰⁾ Tato čistá, heroltská figura ve znaku tetourovského rodu se později, vlivem naturalistického cítění, změnila v tzv. vlčí zuby, šavlovitě zahnuté a skloněné k pravé straně štítu.⁴¹⁾ Obě figury byly však užívány současně, což svědčí o jejich rovnocennosti. Erbem s vlčími zuby, vycházejícími z paty štítu, pečeti jeden z prvních moravských Tetourů (Vilém Tetour z Tetova a na Malenovicích, 10. 8. 1484⁴²⁾). Jeho syn, malenovický Václav Tetour má na přelomu 20. a 30. let 16. století v erbu tři levé boční klíny (obr. č. 1), ve 40. letech se drží opět otcova erbu vlčích zubů (obr. č. 3). Dělení štítu klíny ovšem nevymizelo a vytlačeno bylo až majestátem z r. 1596.

Počátky erbu Vchynských byly obdobné,⁴³⁾ na rozdíl od Tetourů byly však více oblíbeny klíny (Jan Dlask z Vchynic, 1521 — obr. č. 10, Markéta Vchynská z Vchynic na Razicích, 1553 — obr. č. 12, Radslav Dlask z Vchynic na Petrovicích, 1564). Jejich poloha na štítě se také změnila, kolísala i počet klínů. Původní rohy v klenotu nahradila složená křídla, která byla později, zjevně až od r. 1596, zaměněna za tetourovská — rozevřená. Podobně jako u Tetourů nebyly ustáleny barvy, převládala však bílá a červená. Navíc se objevuje černá a zlatá (Jan ze Vchynic na Nalžanech, + 1590). R. 1596 přeshly oba rody k barvě červené a bílé a Vchynští zaměnili své klíny definitivně za tetourovské vlčí zuby (N. Vchynský na Bukovanech, konec 16. století — obr. č. 11, Radslav Vchynský z Vchynic na Nové Bystřici, 1610 — obr. č. 13).

2) Rozšířený erb (majestát z 28. 9. 1549 pro Václava Tetoura na Malenovicích a jeho synovce Jana Tetoura na Zlíně).

Čtvrcený štít: 1. a 4. pole bílé s červenými(1) klíny, podobnými plamenům, 2. a 3. pole modré se zlatým, kosmým břevnem, nahoře provázeným zlatou šesticí pou hvězdou. V klenotu stejná hvězda mezi dvěma rozevřenými, dělenými křídly — pravé shora červeně a bíle, levé zlatě a modře. Přes obě položeno zlaté kosmé břevno, překrývající jejich červeně a modře zbarvené plochy. Přikryvadla červená a bílá — modrá a zlatá.

Polepšený erb, jak známo, neplatil pro všechny moravské Tetoury, nemluvě o Tetourech žijících v Čechách. I v pozdější době se na Moravě setkáváme s příslušníky rytířského stavu (Melichar Tetour na Kojátkách, 1561). I když průkazný materiál zatím chybí, je logické, že v jejich případě zůstal starý erb v podstatě

Obr. č. 5

nezměněn (kromě pravděpodobnosti postupného vytlačení bílé barvy štítu červenou).

Pomineme-li otázku barev, známe zatím jen jediný příklad, kdy byl závazný blason erbu, uvedený v majestátu, respektován v praxi (erb Johanky z Tetova a z Malenovic na náhrobníku jejího manžela Jana Chroustenského v Měříně, + 1597 — obr. č. 7). Jde především

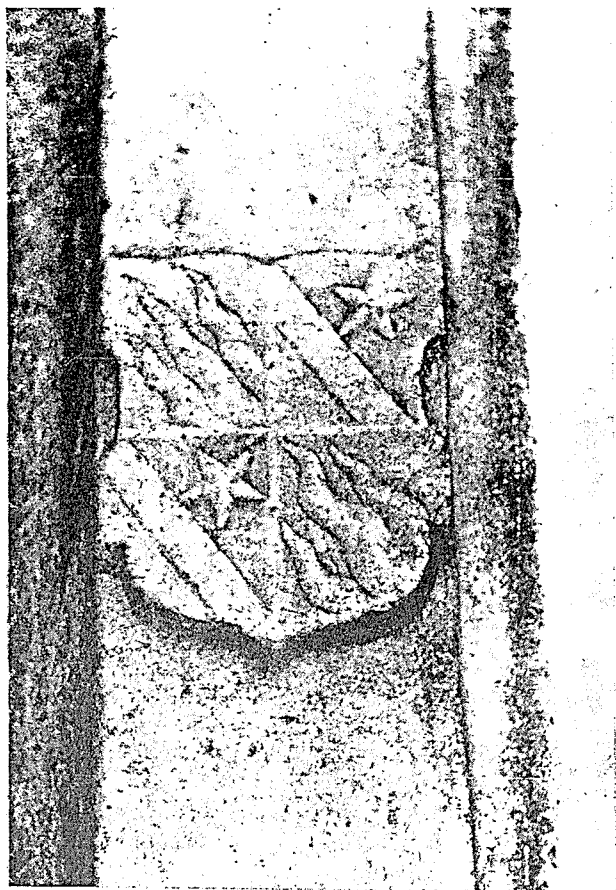
o podobu klínů, které zde dodržují předepsaný tvar plamenů (figura je tu v kosmé poloze), což jinde, zejména na pečeti, nevidíme. Protože jde o pouhý štítek, nemůžeme posoudit správnost vzhledu klenotu. Nesrovnalost vykazuje ovšem další Johančin erb, umístěný na náhrobníku jejího syna Karla Chroustenského v Měříně, zemř. r. 1587 (obr. č. 6). Namísto kosmého břevna ve 2. a 3. poli je zde pouze hvězda. Už vzhledem k existenci předchozí památky nelze této anomálii připisovat zvláštní význam a musíme ji považovat za chybu kameníka. Stejnou chybou je u prvního z erbů záměna šesticípé hvězdy za pěticípou.

Vraťme se však k plamenům, které nahradily dosud užívané staré figury — klíny či vlčí zuby. Ani na zkoumaných pečeti⁴⁴⁾ ani na kompletním erbu malenovického Václava Tetoura (1560 — obr. č. 4) je už nevidíme. Není snadné vysvětlit, proč nebyla tato nová figura u Tetourů oblíbena. Je možné, že v takové změně viděli jakési snížení vážnosti a svého starobylého původu (plameny jsou figurou přece jen charakterističtější pro rod novoštitný), a proto se vrátili ke starým klínům, resp. vlčím zubům. Protože jsme o těchto figurách již hovořili, podotkneme jen, že klíny nalézáme vždy v kosmé poloze — vlčí zuby vycházejí z paty 1. a 4. pole štítu.

Nesrovnalostem a překvapením ovšem zdaleka není konec. Všimněme si například 2. a 3. pole čtvrcených štítů této rozšířené varianty. Jedna skupina erbů má v těchto polích kosmé břevno, provázené nahoře hvězdou — tedy ve shodě s oficiálním blasonem (Václav Tetour, 1560 — obr. č. 4; Jan Tetour, 1566, Fridrich Tetour, 1570, 1575 a Burian Tetour, 1561). Druhá skupina erbů má ale namísto břevna vyznačeno pouze kosmé dělení s hvěz-

Obr. č. 6

Obr. č. 7

dou v horní polovině (Jan Tetour 1561; Burian Tetour, 1566, 1570, 1579, 1583 — obr. č. 5; jeho synové Václav Tetour, 1585, 1590, 1592 a Vilém Tetour 1585, 1587). Té-
měř pravidlem přitom je, že tam, kde je kosmé břevno,
jsou v opačných polích i kosmé klíny — tam, kde je
2. a 3. pole kosmo děleno, najdeme v opačných polích
vlčí zuby.

Navíc zjišťujeme nesrovnalosti i v klenotu, který je
u obou skupin erbů shodný, liší se však od závazné
předlohy. S výjimkou zmíněného Václavova erbu (1560
— obr. č. 4) nikde nenajdeme kosmý pruh přes křídla
a nikde také není ani stopy po nějakém dělení.

Kdybychom neznali blason barevného erbu světlov-
ského Václava Tetoura z r. 1588,⁴⁵⁾ byli bychom z toho
všeho asi bezradní a jistě bychom všechny uvedené
odchytky považovali za chybu kovorytce. Václavův erb
z r. 1588 se však shoduje s tou skupinou erbů, u níž je
2. a 3. pole kosmo děleno! Mimořádně významné také
je, že známe jeho barvy — 1. a 4. pole je červené(!)
s bílými klíny, 2. a 3. pole je nahoře modré se zlatou
hvězdou, dole bílé s damaskováním. Orlí křídla na tur-
naiské přilbě jsou dělená — pravé shora bílé a modře,
levé opačnými barvami,⁴⁶⁾ mezi nimi zlatá hvězda. Při-
kryvadla jsou červená a bílá — modrá a bílá. Není
bez zajímavosti, že stejný erb, ovšem bez barev, vyoh-
razuje také Paprocký v Zrcadle, od něž jej převzal
i autor „moravského Siebmachera“ H. v. Kadich.⁴⁷⁾

Nyní je také jasné, že křídla bez břevna mají své
opodstatnění. Pouze u skupiny erbů s kosmým břevnem
ve 2. a 3. poli čtvrceného štítu by mělo být totéž ko-
smé břevno také na křídlech v klenotu. Tady na něj ko-

vorytec opravdu zapomněl, o čemž svědčí alespoň zřeo-
telný klenot erbu malenovického Václava Tetoura (1560
— obr. č. 4). Zmást nás nemusí ani skutečnost, že ni-
kde na tetourovských památkách nezaznamenáme děle-
ní křidel v klenotu. Dělená křídla nejsou ani na někte-
rých památkách Krajířů z Krajku, ačkoliv bychom tu
dělení předpokládali.⁴⁸⁾

Můžeme tedy shrnout, že známe dvě odlišné varianty
rozšířeného tetourovského erbu. První, která se až na
menší odchylku shoduje s oficiální verzí, můžeme ozna-
čit jako variantu 2a — druhou, která se příliš odlišuje
od závazné předlohy, jako variantu 2b.

Na základě sledovaného sfragistického a heraldického
materiálu z doby po r. 1549 lze navíc soudit, že se tak
— alespoň zpočátku — odlišovali malenovičtí (2a) a
zlinští Tetourové (2b).⁴⁹⁾ Později ovšem toto pravidlo ne-
platilo, už zlínský Jan Tetour pečeti r. 1566 erbem
první, „malenovické“ varianty (2a), Burian z maleno-
vické větve užívá obou variant libovolně a jeho synové
přecházejí k erbu již vyhaslé zlínské větve (2b).

3) Nová varianta původního, jednoduchého erbu, nyní
společného pro Tetoury i Vchynské (majestát z 21. 3.
1596 pro Radslava a Jaroslava Vchynské z Vchynic a
Karla, Zdeňka a Václava Tetoury z Tetova).

„Tři bílé zuby vlčí k levé straně skloněné v červe-
ném poli, helm a dvě křídla proti sobě roztažená, pra-
vé červené a levé bílé barvy, fafrnochy pak od helmu
vytažené, po stranách z štítu pověšené, červené a bílé
barvy.“

Obr. č. 9

Obr. č. 10

Tolik Paprockého opis blasonu tetourovského erbu, několikrát opakovaný v textu falešných listin, otiskůných v jeho Diadochu (na jednom místě se hovoří i o korunovaném helmu).

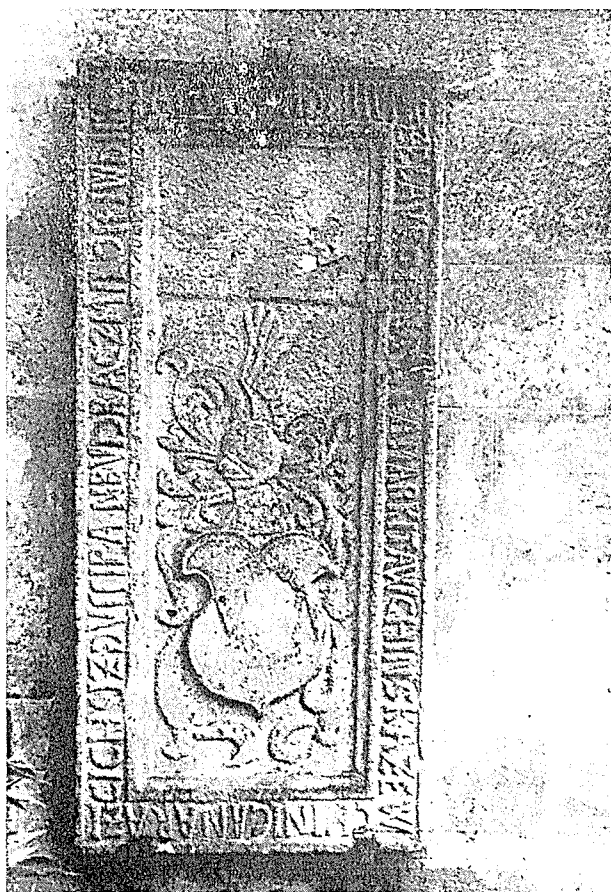
Na tomto místě si musíme připomenout, jak a na základě čeho došlo ke spojení tetourovského a vchynského erbu v jeden společný. Jak známo, kromě členů zlínsko-malenovické větve Tetourů byli ostatní Tetourové i Vchynští vždy jen v rytířském stavu. A. Sedláček udává, že koncem 16. století došlo v Čechách zhruba k následující události. Radslavovi Vchynskému z Vchynic, jako poručníku sirotek po zemřelém Janovi Tetourovi na Zátvoru, byla nápadná podobnost erbů obou rodin. Z toho pak vznikla u Vchynských i u Tetourů domněnka o společném původu.

Z pozdějších listin vyšlo najevo, že Radslav navázal styky se třemi Tetoury — rytířem johanitského řádu Karlem, odjinud neznámým Zdeňkem a světlovským Václavem Tetourem, který byl jako jediný z nich pánem. Tito všichni a ještě Radslavův strýc Jaroslav Vchynský zaslali potom české kanceláři zfalšované doklady o svém společném původu a starém panském stavu k potvrzení. Úředníci bez velkého zkoumání potvrdili pravost podvržených listin, načež byl r. 1596 vydán zmíněný majestát. Kromě společného erbu byl tak potvrzen jejich panský stav a společný původ. Vchynským bylo povoleno psát se z Vchynic a Tetova. Existovaly však oprávněně pochybnosti o pravosti podkladů a pobouření stavové si stěžovali u císaře. Ten však 11. 3. 1611 znění majestátu potvrdil.⁵⁰⁾ R. 1602 otiskl B. Paprocký zmíněné padělané listiny ve svém

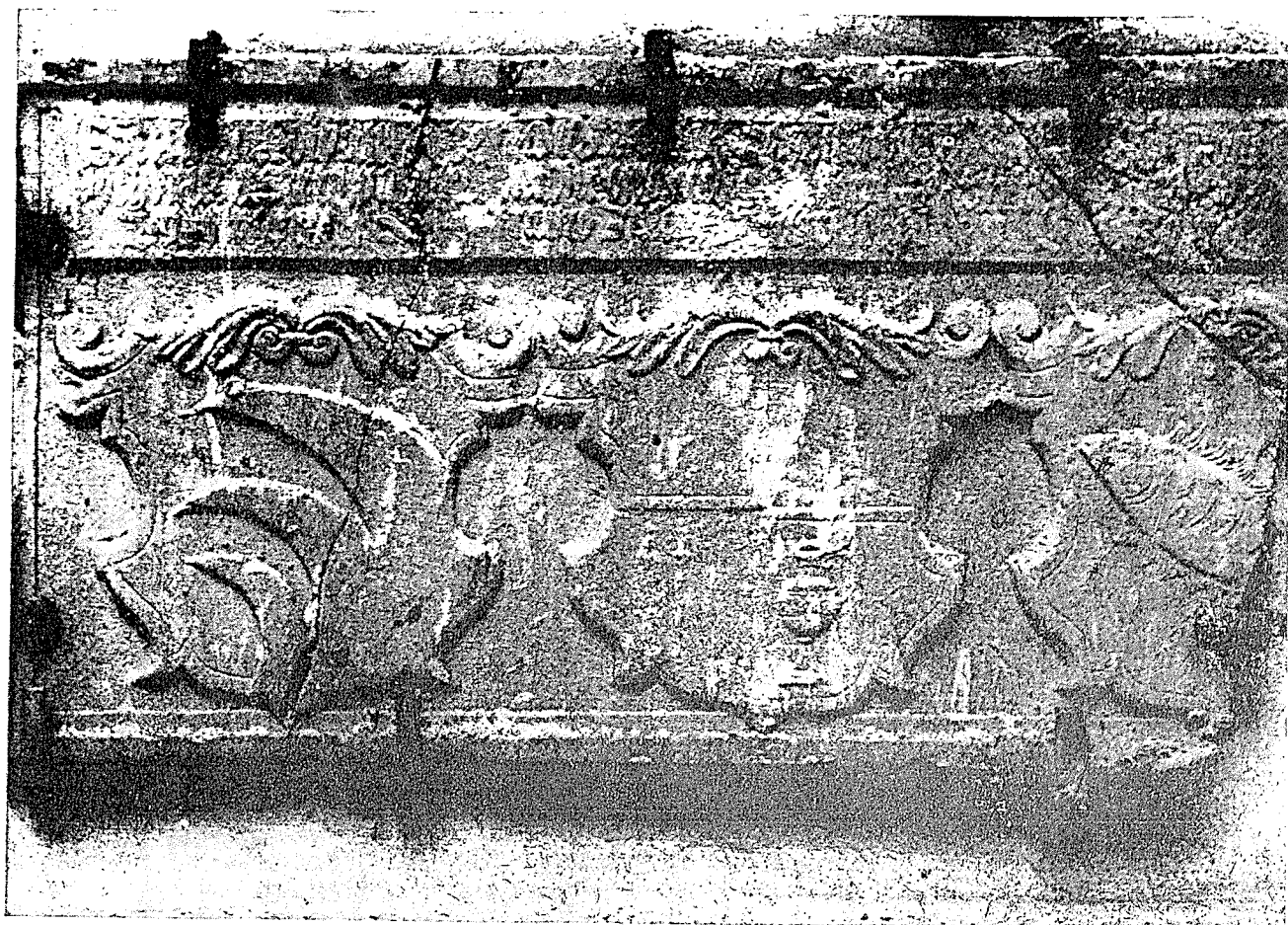
Diadochu. Patrně proto se tedy tato varianta tetourovského erbu stala tou nejznámější a také nejčastěji uváděnou v heraldické literatuře i v různých znakových kompendiích mladšího data.⁵¹⁾

Nový erb měl platit nejen pro všechny české a moravské Tetoury rytířského stavu (i pro ty, kteří snad ještě do té doby užívali původní bílé barvy štítu), ale i pro členy panského stavu na Moravě. V jejich případě došlo k mimořádně zajímavé situaci — v souvislosti s vydáním Rudolfova majestátu se přiznávají, vedení touhou po majetku, ke společnému erbu s Vchynskými. Jistě to však neznamenal, že by se vzdali svého starého, polepšeného erbu, na který byli pyšní.⁵²⁾ S novým erbem se však přesto v jednom případě setkáváme, i když v poněkud pozměněné formě. Zatímco Vchynští z pochopitelných důvodů nový erb respektovali (Radslav Vchynský, 1610 — obr. č. 13, erb Vchynských v místnosti Nových zemských desk na Pražském hradě), zde vidíme barvami rozdělená křídla v klenotu. I v tomto případě se tedy Tetourové snažili od Vchynských nějak odlišit.

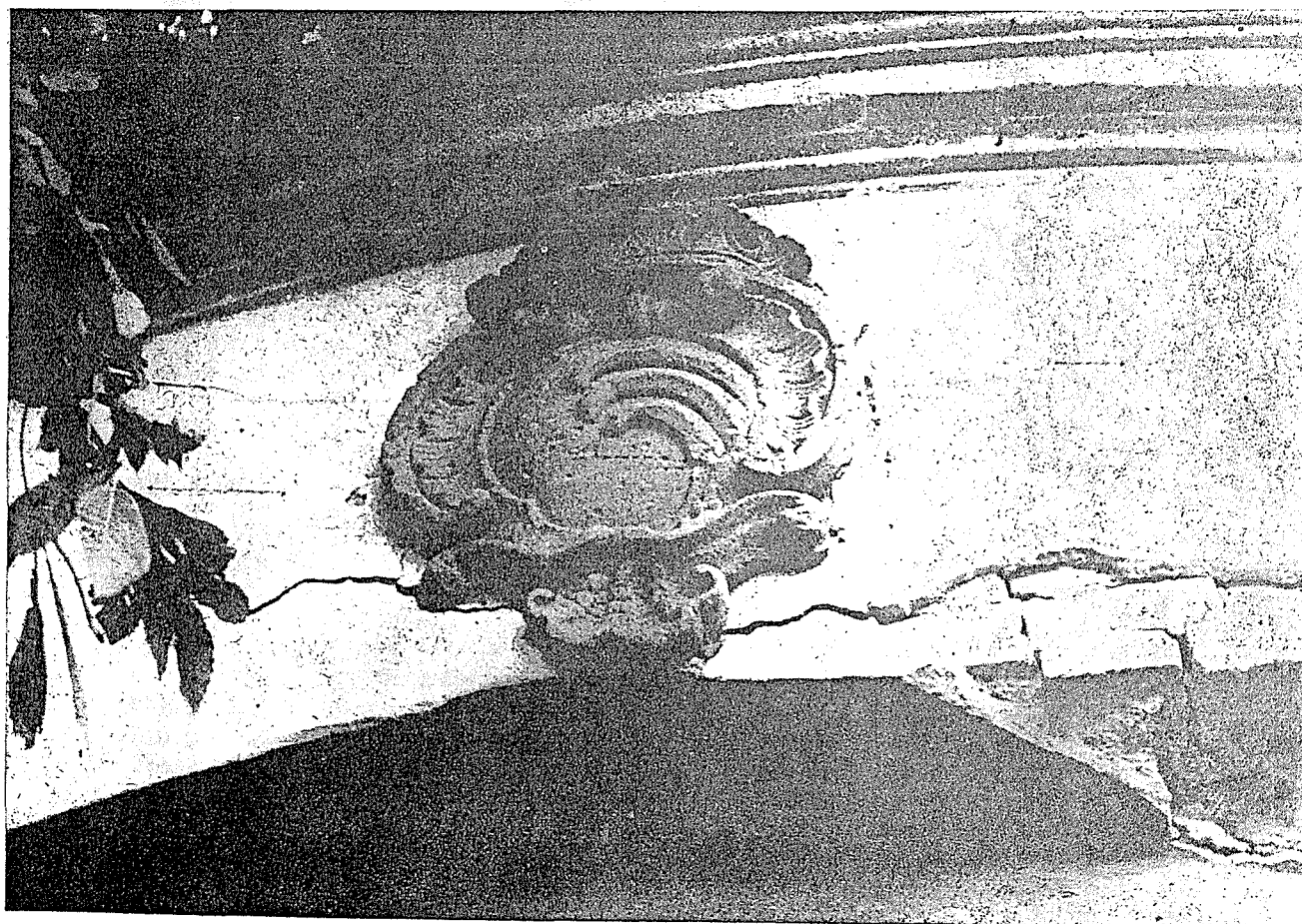
Tímto dokladem je malovaný erb nám již dobře známého Václava Tetoura na Novém Světlově (obrázek č. 9). Tento jeho další barevný erb pochází z blíže neurčeného památníku z konce 16. století.⁵³⁾ Kresba však nemůže být mladší než z r. 1596, protože toho roku Václav zemřel. Od oficiálního blasonu nově přijatého erbu se liší nejen klenotem, ale i polohou a tvarem vlčích zubů na štítě. Na zlaté(!) turnajské přílbě vidíme dělená orlí křídla — pravé shora bílé a červeně, levé opačnými barvami. Vlčí zuby

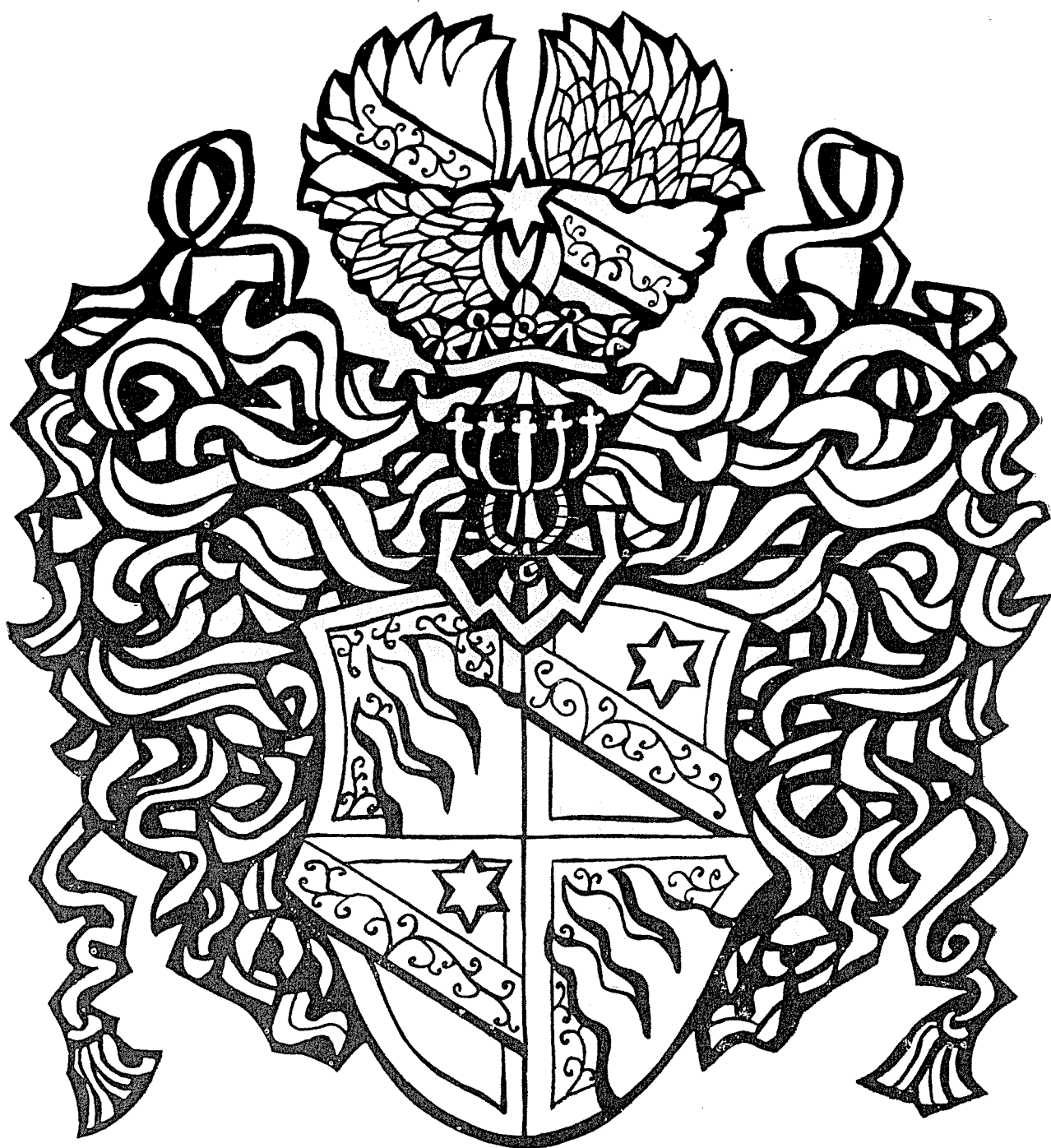
Obr. č. 12

Obr. č. 11

Obr. č. 14

Kresba č. 3

vycházejí z paty štítu a sahají až k jeho temeni. Charakteristickými pro erby Vchynských od konce 16. století počínaje, přes pozdější erby hraběcí a knížecí, jsou šavlovitě, někdy až lukovitě vypnuté vlčí zuby, vycházející z levé paty či levého okraje štítu. Někdy sahají jen do poloviny, jindy zcela vyplňují štítové pole (hr Vilém Kinský, Česká Kamenice, zámek, 1631). Najdeme i kuriozitu — zuby se zakulacenými špicemi (hrabě Filip Kinský, Předhradí, konec 18. století — obr. č. 14).

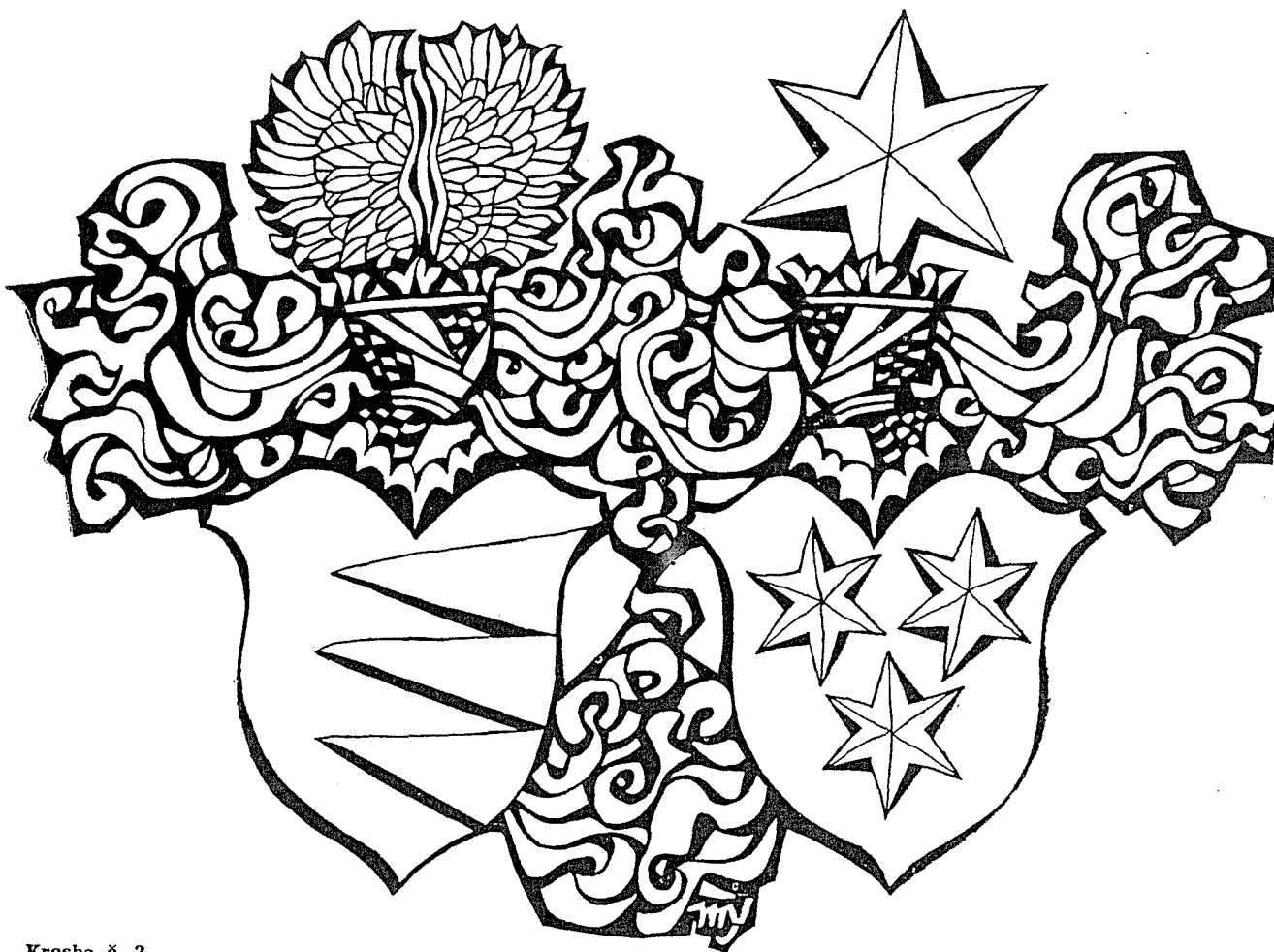
Zatím nelze spolehlivě zjistit, zda nového erbu (případně i s onou odchylkou v klenotu) užívali i pozdější moravští Tetourové (případný syn Věclavova bratra Viléma, neznámého jména, a Vilémův vnuk Fridrich, nebo mírovský hejtman Jindřich Sebald Tetour). Není to vy-

loučeno, popisovaný erb s barevně dělenými křídly najdeme i v tištěných knihách o znacích od Siebmachera ze 17. a 18. století.⁵⁴⁾

Na závěr si ještě připomeňme, že světlovský Václav Tetour, příslušník panského stavu a poslední generace Tetourů na jihovýchodní Moravě, patřil zřejmě k iniciátorům podvodu s listinami. Snad tehdy potají kalkuloval s možností vymření Vchynských a s lákavou vidinou dědictví. Toho se ale nedočkal a Rudolfova majestátu využili v plné míře jen Vchynští.⁵⁵⁾

Poznámky:

- 38) Sedláček, Českomoravská heraldika II, c. d., s. 244.
- 39) B. Paprocký z Hlohol, Diadochos, Praha 1602, fol. 376—385.

Kresba č. 2

- 40] W. v. Tettau, *Urkundliche Geschichte der Tettauschen Familie in den Zweigen Tettau und Kinsky*, Berlin 1878, s. 18—23.
- 41] Srov. J. Novák, *Rodové erby na Slovensku I*, Martin 1980, s. 56. K tomu nutno podotknout, že ani u Tetourů, ani u Vchynských neměly vlčí zuby tak silně naturalistickou formu, jako tomu bylo např. u slovenských rodů Amade, Bátori nebo Várdaí — čelisti zcela chybí. V tomto směru jsou slovenské heraldice bližší vlčí zuby na některých erbech na Moravě žijících Minkvicburků, ale čelisti na těchto památkách rovněž nenajdeme.
- 42] SOA Brno, fond A I, č. 497.
- 43] Sedláček, *Českomoravská heraldika II*, c. d., s. 260.
- 44] SOA Brno, fond A I, č. 724 (Burian T., 6. 6. 1579); fond G 7, sign. ZS II, č. 3 (Fridrich a Burian T., 22. 3. 1570), č. 30 (Jan a Burian T., 11. 8. 1581), č. 113 (Jan T., 28. 9. 1561), č. 243 (Burian a Jan T., 24. 4. 1566); fond A 7 — Přiznávací berní listy, kart. 1, č. 20 (Burian T., 1583), kart. 5, č. 43 (Václav a Vilém T., 1585), kart. 8, č. 37 (Vilém T., 1587), kart. 9, č. 26 (Vilém T., 1587), kart. 15, č. 21 (Václav T., 1590); OA Uherské Hradiště, fond Archiv města Bojkovice, I—Listiny, č. 1 (Václav T., 20. 4. 1592), fond AM Bojkovice — cechy, I—Listiny, cech řeznický, č. 2, 3 (Fridrich T., 28. 2. 1575).
- 45] Tettau, c. d., s. 20.
- 46] Tamtéž; při blasonování autor příliš neosvědčuje znalosti z heraldiky, nezná např. pravidlo o stranách — blason klenotu je natolik zmatený, že není možno vyloučit i obrácené pořadí barev.
- 47] B. Paprocký z Hlohov, *Zrcadlo slavného markrabství moravského*, Olomouc 1593, fol. 148; H. v. Kadich — C. Blažek, *Der Mährische Adel*, Nürnberg 1899, tab. 113.
- 48] Jsou to například erby z krajířovských náhrobníků v Nové Bystřici na Jindřichohradecku (Kunrát + 1542, Jan + 1534), erb Kunráta na portále zámku Hrubý Rohozec (1513—18), erb Jindřicha Václava z brněnské radnice (80. léta 16. století) nebo erb Albrechta na portále starého zámku v Dačicích (1579).
- 49] Lze tak alespoň usuzovat podle zatím nejstaršího nalezeného heraldického materiálu, který je v práci uveden. Jedná se o erb Václava (1560-2a) a pečeť z erbem Jana (1561-2b).
- 50] Srov. Sedláček, *Pýcha urozenosti*, c. d., s. 11—13.
- 51] Srov. Kadich—Blažek, s. 158, tab. 113; K. Blažek, *Der Adel von Oesterr. Schlesien*, Nürnberg 1885, s. 95, tab. 48; Tettau, c. d., s. 18; V. Král z Dobré Vody, *Heraldika*, Praha 1900, s. 327.
- 52] Tuto domněnku prozatím nelze podepřít průkazným materiálem; zatím nejmladším nalezeným dokladem užití polepšeného erbu je zde uvedená pečeť Václava Tetoura z r. 1590.
- 53] Strahovská knihovna v Praze, sign. DG V/5.
- 54] Tettau, c. d., s. 19; Das Grosse und vollständige anfangs Siebmacherische (hermacher Fürstliche und Helmerische) nun aber Weigelische Wappenbuch, I—II, Nürnberg 1734, část I., tab. 164.
- 55] Děkuji PhDr. Z. Pokludovi z OA Gottwaldov, J. Stiborovi z Ostravy a ing. P. Pastuszkovi z Gottwaldova za obětavou a všestrannou pomoc. Mé poděkování pak zvláště patří nedávno zesnulému ing. Ivo Pelantovi, CSc. z Prahy, nadšenému milovníku heraldiky a vzácnému příteli.

Seznam vyobrazení: Fotografie:

- 5) Pečeť Buriana Tetoura z Tetova (6. 6. 1579). (Foto SOA Brno).
- 6) Měřín, farní kostel sv. Jana Křtitele — náhrobník Karla Chroustenského z Malovar (+1587), detail

trojerbovního vývodu — zprava znak Karlova otce Jana Chroustenského, matky Johanky z Tetova a báby z matčiny strany, Anny Zálužské ze Zálužic.

- 7) Měřín, farní kostel sv. Jana Křtitele — náhrobník Jana Chroustenského z Malovar (+1597), detail se znakem Janovy manželky Johanky z Tetova a z Malenovic.
- 8) Reprofoto tetourovského erbu z knihy W. v. Tettau.
- 9) Reprofoto malovaného erbu Václava Tetoura z Tetova na Novém Světlově (90. léta 16. století). (Foto Strahovská hnihovna).
- 10) Praha, chrám sv. Víta — náhrobník Jana Dlaska z Vchynic (+1521). (Foto I. Pelant).
- 11) Bukovany u Příbrami, zámek — fragment desky se znaky Vchynských, Bukovanských z Bukovan a Smr ků z Mnichu (konec 16. st.). (Foto I. Pelant).
- 12) Čiňan u Plzně, farní kostel sv. Václava — náhrob-

ník Markéty Vchynské z Vchynic na Razicích (+1553). (Foto I. Pelant).

- 13) Nová Bytčice, zámek — alianční erby Radslava Vchynského z Vchynic a Estery Vřesovcové z Vřesovic (1610).
- 14) Předhradí u Skutče, býv. panský statek — hlavní brána se znakem hr. Filipa Kinského (konec 18. století).

Kresby:

2. Alianční erby Václava Tetoura a Aleny z Levic (ze Šlevic) — podle památek z I. pol. 16. století.
3. Polepšený erb Tetourů z Tetova (podle majestátu z r. 1549).

Není-li uvedeno jinak, foto a kresby autor

Eduard Bejček Hornická symbolika

Hornické povolání je jedno z nejstarších a také tvoří jádro nehlubších profesních, stavovských a později i dělnických tradic. Motivy hornické práce a hornická symbolika s tím spojená, vezmeme-li v úvahu všechny hornické regiony v Čechách i na Slovensku, má mnoho společných a obecných rysů. Pochopitelně některé regiony více či méně akcentují některé stránky hornické symboliky a zejména pak v různorodosti výtvarného projevu i šíře uplatnění. V našich dějinách hornictví je pochopitelné, že největší i základní vliv měly hornické regiony německy mluvících zemí, odkud k nám přicházeli havíři se svými zkušenostmi a tradicemi.

Hornická tradice natolik prosakovala do života havíře, jeho rodiny, životního prostředí a společenského života, že můžeme hovořit v dobrém slova smyslu o „hornickém kultu“. Tím máme na mysli skutečnost, že prostě havířina a šachta stála na prvním místě zájmu a také jí bylo podřízeno vše a svým způsobem byla pro horníka šachta vším. Proto také hornické symboly nacházejí svůj výraz v oficiálním projevu, čímž máme na mysli třeba heraldiku, ale setkáme se s nimi i v těch nejmenších maličkostech, které havíře doprovázejí celý život. O tom se zmíníme ještě podrobněji. Celá hornická tradice nachází formální výraz v hornické symbolice.

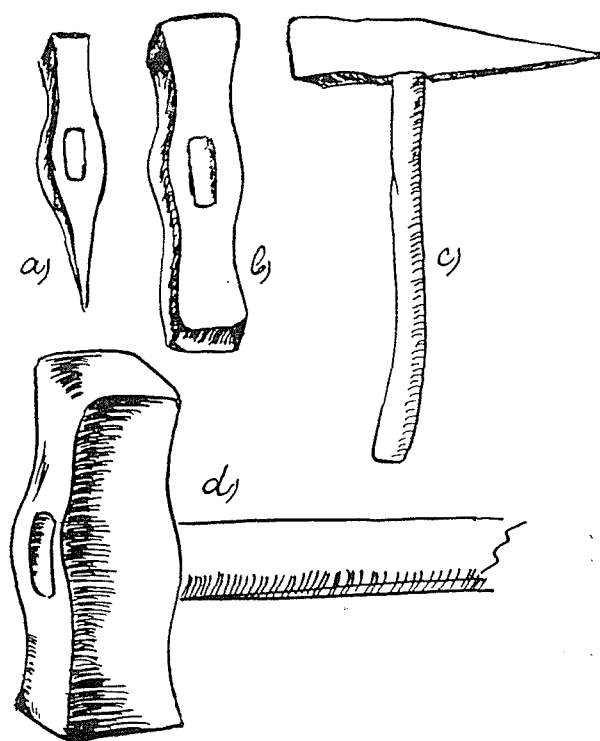
Nejvýraznějšími a také nejmasověji používanými hornickými symboly jsou čtyři:

- a) fajslíky (kladívka),
- b) pozdrav Zdař bůh! dříve Glückauf!,
- c) hornická švancara (sekera — hůl),
- d) postava permoníka.

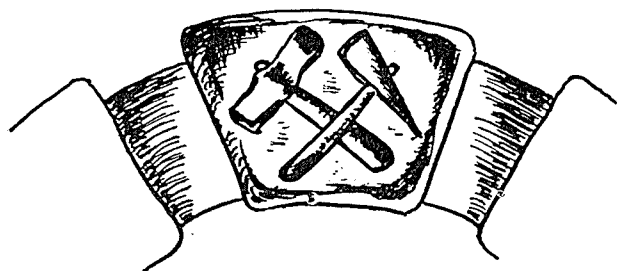
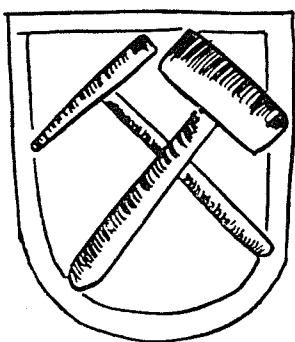
Prvním a základním hornickým symbolem (majícím také nejširší uplatnění v heraldice), který je stylizován a všelijak zobrazován a používán, jsou tzv. „fajslíky“ t. jest zkřížené železko a mlátek, také moderněji řečená kladívka, v některých regionech, např. Kutnohorsku, řečené „šlígle“. Lze říci, že je to nejobecnější symbol

všeho hornictva a příbuzných profesí. Někdy se u fajslíků setkáváme s malým znamením slunce anebo půlměsíce, to jsou všeobecné symboly pro zlato a stříbro.

Druhým hlavním symbolem hornické činnosti a práce je hornický pozdrav **Zdař bůh!**, jako vlastně slovenská modifikace a náhradní protiváha původnímu německému Glückauf! Tento pozdrav stále žije a je používán v největších našich hornických regionech. A stále se považuje za stavovský pozdrav.

Obr. č. 1

Obr. č. 2

Třetím hlavním symbolem hornického stavu byla a je hornická **švancara**, původně staré speciální tesařské nářadí, které se postupem doby změnilo na zdobnou, symbolickou sekerku spíše používanou pro parádu a jako vycházkovou hůl.

Čtvrtým hlavním symbolem hornické činnosti a jakýmsi tradičním hornickým soupeřníkem je permoník (perkajst, permon atd.), tedy jakési zpodobnění i mystické vyjádření ducha hor, skalního trpaslíka, důlního raráška všech možných vlastností, vyjadřovaný jako postavička trpaslíka s typicky špičatou čepicí a obličejem se stříbrošedou bradou.

Globálním projevem těchto symbolů a nositelem byly

nejen znaky a jiná zpodobnění, ale také sama **hornická uniforma**, která v sobě tuto symboliku zahrnuje a na veřejnosti vlastně byla vždy nejokázalejší formou projevu hrdosti hornického stavu na svoji profesi a vyjadřovala pocit sounáležitosti k tomuto prastarému povolání.

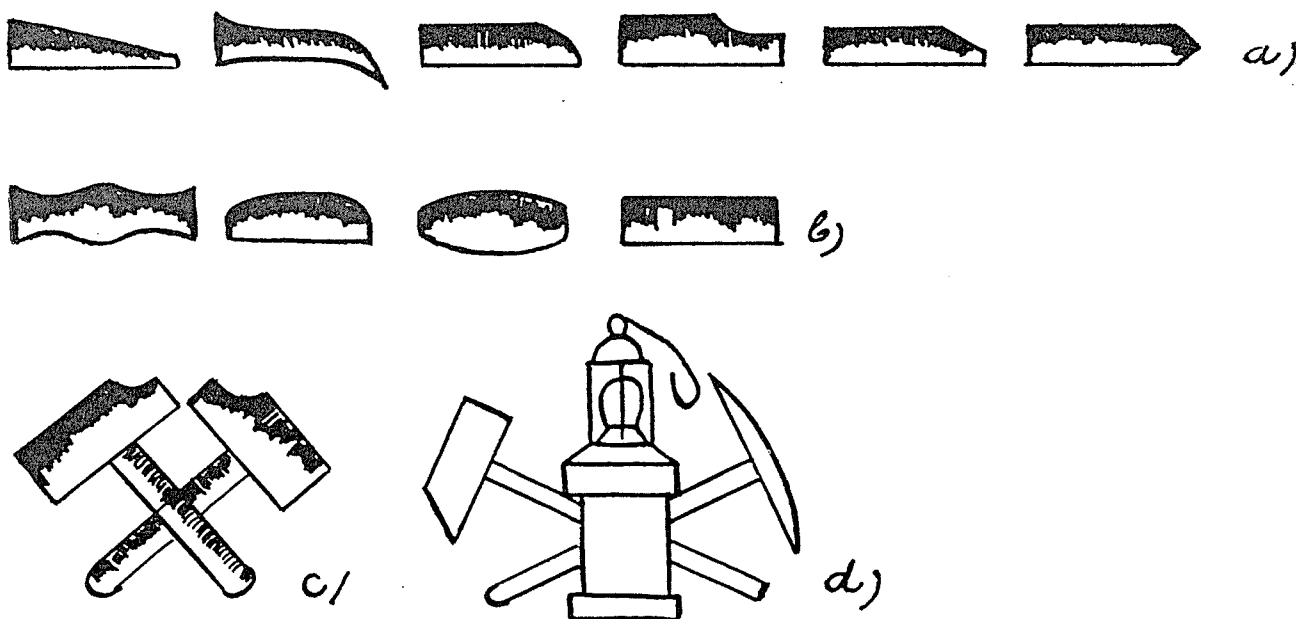
I když tyto otázky byly již předmětem pozornosti řady badatelů, zůstává přece jenom mnoho problémů neobjasněno, a proto jim věnujeme větší pozornost. Soustředíme se na základní hornický symbol, který budeme dále označovat jako kladívka.

Kladívka

Hornická kladívka jsou opravdu všeobslhlým a masově používaným hornickým symbolem, který v heraldice nachází přímo masový výraz. J. Schenk uvádí 90 měst vzniklých do 17. století a užívajících znaku, kde kladívka zpravidla tvoří hlavní součást obrazového vyjádření náležitosti k hornictví. Také J. Čáka, vydávající pod „Hornickou Příbrami ve vědě a technice“ cyklus grafických listů se znaky horních měst, uvádí na našem území více jak 100 takových lokalit.

Hornická kladívka se stala symbolikou hornictva, ale i přidružených profesí jako jsou hutníci. Vždyť např. na Příbramsku stříbrná huť byla až do roku 1951 nedílnou součástí Rudných dolů. I nerudné dolování a uhelné doly používají kladívka jako svůj hlavní symbol, i rozvozci uhlí mají ve znaku fajslíky. Konečně je dobré si všimnout skutečnosti, že kladívka se stala jakýmsi znakem či značkou pro práci, pracovní den vůbec, 'jak o tom svědčí naše jízdní řády ČSD i ČSAD. Jako obecný symbol mají srovnání pouze s křesťanským křížem. Jiný takový všeobecný symbol ve střední Evropě snad ani není.

Hornická kladívka jsou nejvýznamnějším znamením řady znaků horních měst, setkáváme se s nimi na portálech šachet a šachtic, horních úřadů i klášterů, kostelů a jiných významných světských i církevních sta-

Obr. č. 3

veb v hornických městech. Kladívka zdobí svítilny, cechovní prapory, korbele, tupláky, nářadí, švancary, všechny možné projevy výtvarné činnosti profesionální i lidové. Přesky opasků, knoflíky, čáky k uniformám a celé uniformy, odznaky mají vždy hlavní znamení a symbol kladívka. Setkáme se i se šperky, jako jsou náušnice, manžetové knoflíky, hodinky, zde vždy zdobené stylizovanými kladívky. Písemné dokumenty, hlavíčky papírů horních úřadů, jejich pečeti, knihy i časopisy nesou znamení kladívek. A snad to, co jsme uvedli, je jen velmi malý výčet všemožného vyjádření přínaléžitosti horníků ke svému stavu formou zobrazení kladívek. Není jistě bez zajímavosti, když prohlásíme, že kladívka horníků provázejí od kolébky do hrobu. a také konečně na smutečním oznámení obrácené fajslíky znamenají, že život a práce havíře dokonány jsou.

Přes všechny tyto všeobecně známé věci existuje řada nejasností i mezi havíři v otázce kladívek, které bychom chtěli ujasnit ze všeobecného i heraldického hlediska.

Mezi horníky a někdy i veřejností jsou diskutovány v podstatě dvě sporné otázky. Jedna námitka je vznášena proti skutečnosti, že v moderní době z neznalosti jsou chápána kladívka skutečně jako dvě zkřížená kladiva, nebo dokonce, jak si ukážeme názorně později, i jako zkřížené krumpáče a podobně. Tedy kladívka jsou brána jako zkřížená kladiva a to je pochopitelně historicky naprosto nesprávné.

Druhou okolností, o kterou se vedou spory a diskuse mezi havíři, je způsob uspořádání kladívek — tedy želízka a mlátka. Nejde jen o jejich stylizační projev a zpracování, ale o to, zda želízko má být vlevo či napravo ve kříženém postoji kladívek. Rovněž tak zde chybí hlubší pohled na historický vznik uspořádání stylizační symboliky vyjádřené tímto hornickým nářadím.

Za základní výchozí bod pro poznání a porozumění této otázky musíme považovat samu práci horníka a jeho pracovní nářadí. Hlavní hornické nářadí od nejstarších dob je želízko a mlátek. Želízko je vlastně sekáč—mázlík uzpůsobený práci v dole. A sice je to želízko s otvorem v prostředku pro umístění přenosného topůrka. Má to několik důvodů, především otupené želízko se nahradilo jiným. Proto havíři, když fárali do šachty, měli na provaze svázan balíček želízek různé délky a síly (podle Agricoly byly 4 hlavní druhy). Jinak želízka s násadou si vyžádala přímo hornická práce. Želízko nasazené na topůrku umožňovalo opracování důlní skalní stěny po obvodu, aniž by byly ohroženy klouby a prsty horníka, a kromě toho želízko na topůrku umožnilo větší úder puckou ší mlátkem a zase tlumilo otřesy, kterým by bývala namáhána ruka, kdyby držela jen prostý sekáč. Tedy želízko je specializovaný sekáč uzpůsobený potřebám důlní práce. Mlátek bylo vždy oboustranně tupé kladivo menšího rozměru. Ve srovnání s želízkiem mělo kratší, silnější topůrko napevno nasazené. Ve zmíněném spise J. Agricoly Dvanáct knih o hornictví a hutnictví se v knize šesté věnuje zvláštní pozornost právě tomuto nářadí.

Je typické, že naši předkové, když znázorňovali na erbech, pečeti či jiných věcech toto hornické nářadí, lze říci — přímo ctili jeho pravou funkci i obraz. Proto na starých portálech, vchodech do hornických budov jsou želízka plasticky vyjádřena podle skutečné reali-

ty, to jest delší, slabší a zpravidla i s prohnutou násadou a na druhé straně mlátek silnější ve středu a v koncích zesílený. To platí o původně kovářsky vyráběných kladívech.

Z pracovního hlediska je důležitý také jeden detail a sice, že zpravidla topůrko nikdy nepřesahovalo anebo nepřevyšovalo o moc hlavu mlátka i želízka. Ono by to totiž překáželo v práci. Teprve později v rámci wszeliké stylizační úpravy se spíše pro parádu výtvarně zpracovávají kladívka s přesahujícími topůrky.

Zkřížení kladívek není záležitostí pouze stylistickou a výtvarnou, ale je odrazem skutečné pracovní činnosti a použití tohoto hornického nářadí. Ve velmi jednoduché podobě je to i vyjádřeno na nejstarším zobrazení znaku Kutné Hory, který je znám z heraldické výzdoby hradu Laufu u Norimberka z druhé poloviny 14. století (vyobr. např. J. Petráň, Český znak, Praha 1970, s. 29). Tedy zkřížené kladivo — mlátek a želízko vyjadřují hornickou práci a je jen otázkou pohledu výtvarníka, aby kladl želízko na pravou či levou stranu. Proto se v erbech horních měst setkáme s různým pojetím tohoto zkřížení kladívek. Aby zřejmé bylo úplně jasno, pak na některých znacích horních měst jsou přímo znázorněny postavičky horníků, obvykle ve slavnostní uniformě (původně v hornické kápi s flekem), jak pracují v jedné ruce želízko a v druhé ruce mlátek (znaky horních měst Krupka, Stříbrná Skalice, Zlaté Hory, Vrbno pod Pradědem atd.).

Celkově můžeme konstatovat, že v průběhu staletí a zvláště pak v posledním století při zobrazení či reprodukci erbů dochází k tomu, že se opouští původní smysl i obraz hornického nářadí a výtvarníci často z úplné neznalosti dělají různé výtvarné nesmysly. Na uvedeném příkladu tvůrce návrhu ozdoby hrníčku úplně opustil starou tradici a zkřížil kladivo (pucku) a krumpáč. Pro přehlednost uvádíme názorně postupné zjednodušování výtvarného vyjádření želízek i kladiva — mlátka na znacích i jiných výtvarných projevech hornické symboliky.

V dnešní době je obvyklé, že kladívko — mlátek je zobrazeno na levé straně a na pravé straně a s prvním skosením je vyjádřeno želízko, jinak oba kusy stejných rozměrů. Někdy zkřížená kladívka bývají svázána stužkou, červenou, s umělecky vyjádřenou mříží s vlnajícími konci. Zkřížená kladívka obvykle svírají pravý úhel, ale není výjimkou, že je to tupý úhel různého stupně, výjimečně také ostrý úhel, jak se to výtvarníkovi prostě hodí.

Jsmo přesvědčeni, že i tento pohled na hornická kladívka přispěje k ozřejmění tak známé problematiky jako jsou „fajslíky“ a že je budeme s větším citem i nadále používat v hornické i všeobecné symbolice lidské práce.

Použitá literatura:

- Horní města v Československu. Soubor heraldických kreseb Jana Čáky... I—VII. Příbram 1979—1985.
Louda, Jiří: Znaky československých měst. Praha 1975.
Příbyl, Alois — Liška, Karel: Znaky a pečeti středoevropských měst. Praha 1975.
Schenk, Jiří: Znaky českých horních měst vzniklých do 17. století a jejich obrazová znamení. Studie z dějin hornictví 7. Praha 1976, s. 92—137.

Kresby: autor

Kresby:

- 1) Zobrazení hornického nářadí podle Agricoly:
a) želízko, b) mlátek, c) želízko s topůrkem, d) mlátek s topůrkem.

- 2) Kutná Hora, strop chrámu sv. Barbory, konec 15. stol.; Banská Štiavnica, portál na budově „klopačky“, 1681 — příklady svědčící o obojím způsobu zobrazování zkřížených kladívek.
3) Vývoj zobrazování a) želízka, b) mlátku, c) a d) příklady nevhodného novodobého zobrazení.

Jiří Stibor

Několik rodopisných poznámek k Minkvícburkům

Existují rody, které přitahují zájem genealogů právě malým množstvím zpráv, které se o nich dochovaly. Když se mi dostal do rukou Sborník OA v Gottwaldově s rozsáhlým článkem PhDr. Zdeňka Pokludy o zámku v Klečůvce,¹⁾ pocíval jsem při jeho četbě zároveň radost ze shromážděných informací, smíšenou s trochou nostalgie; předtím téměř neznámý rod Minkvícburků pro mne přestal být „záhadou“.

Rozsáhlá studie o dějinách nepatrného deskového statku Klečůvky je totiž doplněna bohatým ilustračním materiálem i přehledným rodokmenem moravských Minkvícburků. Tímto konstatováním a díkem za pěkný prožitek bych mohl skončit.

Se jménem tohoto šlechtického rodu jsem se poprvé seznámil prostřednictvím Praskovy Topografie, kde jsem hledal poučení o dějinách Kyjovic.²⁾ Jako každý Ostravák jsem už samozřejmě mnohokrát navštívil toto oblíbené výletní místo, prohlédl si alespoň zvenčí půvabný klasicistní zámek i barokní sochy před ním, stíněné košatými lipami.

Stavebníkem nynějšího kyjovického zámku se stal roku 1783 tehdejší majitel panství, Quido Antonín sv. p. z Kalkreutu.³⁾ Z jeho manželství s Johanou Nepomucenou sv. paní z Minkvícburku pocházely tři dcery, z nichž Terezie, zřejmě nejstarší, se stala dědičkou Kyjovic. Poprvé se provdala 11. ledna 1795 za Rudolfa hr. Kořenského z Terešova, který však už v červenci téhož roku zemřel, a 12. listopadu 1799 se stal jejím manželem Arnošt August hr. Falkenhayn. Ten se po její smrti 1. listopadu 1805 oženil 7. června 1807 se sestřenicí své zesnulé první manželky, Marií sv. paní z Königsbrunnu. Přestože byl ženich v roce druhého sňatku třiapadesátiletý a nevěsta sedmadvaceti letá, přežil ji o plných 22 let a dožil se úctyhodného věku 87 roků.⁴⁾

Kyjovice dědil po otci jediný syn z druhého manželství Theodor. Vláda Falkenhaynů zde byla krátká; už dcera z jeho manželství s Idou sv. paní Hauerovou, Berta Rosina, uzavírá svou smrtí 4. června 1916 ve Vratislavi tuto rodovou větev a majitelem se stal její syn Bedřich Theodor hr. Stolberg-Stolberg.⁵⁾

V této souvislosti nelze opomenout schematický vývod Terezie sv. paní z Kalkreutu na 16 předků,⁶⁾ jehož rekonstrukci zde uvádím.

1. Terezie sv. paní z Kalkreutu, + 1. 11. 1805, dědička Kyjovic po otci, 1. sňatek Pustá Polom 11. 1. 1795

Rudolf hr. Kořenský z Terešova, + červenec 1795;
2. sňatek 12. 11. 1799 Arnošt August hr. Falkenhayn, n. 13. 2. 1754, + 29. 8. 1841.

2. Quido Antonín Jan Nepomuk sv. p. Kalkreut, křtěn Pustá Polom 6. 2. 1732, + Opava 18. 11. 1803, stavebník kyjovického zámku.
3. Johana Nepomucena sv. paní z Minkvícburku, n. 1736, + 1819. Její vlastní sestra Marie Ludovika sv. paní z Minkvícburku byla manželkou Jana Zikmunda sv. p. z Königsbrunnu, velitele olomoucké pevnosti. Jejich dcera Marie, n. 11. 10. 1780, + 11. 1. 1819, sňatek 7. 6. 1807 Arnošt August hr. Falkenhayn.⁷⁾
4. Antonín Leopold Ignác sv. p. z Kalkreutu, majitel Kyjovic, Těškovice, M. Hoštice, Pustých Jakartic, + 15. 10. 1774 Těškovice.
5. Františka Anatolie sv. paní Saková z Bohuňovic, n. 1699, + 20. 5. 1788. Znaky této manželské dvojice lze dodnes spatřit na soklech barokních soch sv. Jana Nepomuckého a sv. Floriána před kyjovickým zámkem.⁸⁾
6. Kryštof Filip Konrád Erdmann sv. p. z Minkvícburku na Skaličce, n. 1690, + 1763, sňatek 4. 6. 1731.
7. Josefa Anna sv. paní Podstatská z Prusinovic, n. 20. 4. 1710, + 1758.⁹⁾
8. Karel Maxmilián sv. p. z Kalkreutu na Kyjovicích a Pusté Polomi, křtěn Opava 5. 3. 1658, + 24. 11. 1719, sňatek 1695.
9. Marie Alžběta hr. z Hodic a Olbramic, n. 1678, + 1747, její 2. manžel František Karel Bohuslav sv. p. Sedlnický z Choltic na Hrušově, + 1731.¹⁰⁾
10. František Ferdinand sv. p. Sak z Bohuňovic, od roku 1689 na Zborovicích, + 1719.
11. Anna Kateřina sv. paní Walderode z Eckhausen na Morkovicích, Věžkách a Zborovicích, + po roce 1736.¹¹⁾
12. Jan Bedřich III, sv. p. z Minkvícburku na Lukově a Klečůvce, n. asi 1659, + 1727, sňatek 1684.
13. Regina Antonie sv. paní Skrbenská z Hřiště, + 1715.¹²⁾
14. Julius Alexandr sv. p. Podstatský z Prusinovic na Hustopečích, n. 1672.
15. Marie Terezie hr. z Wagensperka, + 1736.¹³⁾
16. Karel Bedřich sv. p. z Kalkreutu, n. 1625, + 1679, stav sv. pánů 31. 8. 1678, od roku 1656 majitel Kyjovic.

Erb svobodných pánů z Minkvicburku

17. Klára Eusebie Renata z Knobelsdorfu.¹⁴⁾
18. Maxmilián Jiří hr. z Hodic a Olbramic, zemský hejtman kn. Niského, držitel Jindřichova, n. 1636, + 1689, 1. manželka NN. sv. paní ze Zvole a Goldštejna, 2. manželka Žofie Maxmiliána hr. z Trautmannsdorfu.
19. Isabela Pavlína sv. paní Orlíková z Laziska, n. 1654, + 31. 1. 1700, předtím vdaná za jeho bratra Ludvíka Maxmiliána.¹⁵⁾
20. Zikmund Leopold sv. p. Sak z Bohuňovic, + 12. 9. 1700, stav sv. pánů 1684, krajský hejtman olomoucký, na Biskupicích.
21. Alžběta sv. paní Horecká z Horky, ovd. Sedlnická z Choltic, + 1706.¹⁶⁾
22. Mikuláš Ferdinand sv. p. Walderode z Eckhausen na Potštátě, Dřínově, Vrchoslavicích, + před rokem 1670.
23. Kateřina Sidonie Šponarová z Blinsdorfu, poručnice Jana Jiřího sv. p. z Walderode na Dřínově, 1688—1697 na Litenčicích, od roku 1664 na Morkovicích, + 1704. Byla čtyřikrát vdaná: 1. manžel Oldřich Desiderius Morkovský ze Zástřizl a na Morkovicích, + 1664 bez potomků, 2. manžel viz č. 22, 3. manžel Jan Vilém sv. p. Říkovský z Dobřic, + 1678, 4. manžel Arnošt Bedřich sv. p. ze Scherffenberka, + 1691, v letech 1679—1682 majitel Věžek.¹⁷⁾
24. Jan Bedřich II. sv. p. z Minkvicburku na Lukově, Gilgenbergu a Theinhausenu, n. asi 1624, + 1678.
25. Marie Alžběta Pražmová z Bílkova.¹⁸⁾
26. Rudolf Julius sv. p. Skrbenský z Hříště, + po r. 1684, sňatek 28. 1. 1656.
27. Anna Polyxena Kobylková z Kobylího na Čechách p. Kosířem, Chudobíně a Vilémově, + Brno 22. 4. 1670.¹⁹⁾
28. Julius Karel sv. p. Podstatský z Prusinovic na Hošťálkové a Brumově, n. asi 1631, + 1714.

29. Marie Terezie Kollburgová, sv. paní Brassiciani, + 1709.²⁰⁾
30. Adam František hr. z Wagensperka na léně Stikovic, cíl. plukovník, + 1710, sňatek kolem 1680.
31. Eva Halamová z Jičina.²¹⁾

Dále upozorňuji na vývod Františky sv. paní z Minkvicburku na 8 předků, s nímž jsem měl možnost se seznámit. Jedná se o starý, nedatovaný opis s chybami, způsobený špatným čtením některých jmen. Uvádím jej zde proto, že jinak není znám.²²⁾

1. Františka sv. paní z Minkvicburku, n. asi 1739.
2. Rudolf Matyáš sv. p. z Minkvicburku na Klečůvce, + 1745.
3. Marie Emerencie sv. paní Otislavová z Kopenic, znovu vd. za Emanuela hr. Luzana.
4. Jan Bedřich (ve vývodu psáno Jan Ferdinand) sv. p. z Minkvicburku.
5. Regina Antonie sv. paní Skrbenská z Hříště.
6. Vichard Otislav z Kopenic.
7. Zuzana Holá z Ponětic.
8. Jan Bedřich sv. p. z Minkvicburku.
9. Marie Alžběta Pražmová z Bílkova.
10. Rudolf sv. p. Skrbenský z Hříště.
11. Anna Polexina Kobylková z Kobylího (ve vývodu zkomoleno na Eilbyn v. Schönwiese).
12. Adam Karel Otislav z Kopenic.
13. Anna Kokorská z Kokor.
14. Bedřich Holý z Ponětic.
15. Alžběta sv. paní v. Ovellia?²³⁾

Poměrně snadno dostupný je vývod Františka Antonína hr. Fiegera z Hirschberka, jehož prarodiči z otcovy strany byli Jan Filibert a Anna Marie sv. paní z Minkvicburku, dcera Jana Bedřicha a Reginy Antonie sv. paní Skrbenské z Hříště.²⁴⁾

Ferdinand sv. p. z Minkvicburku se ženil 3. června 1780 v Bechyni s Barborou Terezií sv. paní Malovcovou

Erb svobodných pánů z Kalkreutu

z Malovic, narozenou v Bechyni 21. prosince 1759, dcerou Raimunda Ignáce, cís. rytmistra (křtěn 19. 12. 1715 Šlapanov, + 25. 6. 1789 a poch. Bechyně) a jeho manželky Marie Karolíny hr. z Valdštejna.²⁵⁾

Zatímco Ferdinandův jediný syn Ota byl posledním mužským potomkem rodu, dcera Emanuela má opět spojitost s naším krajem, neboť se stala ženou Josefa sv. p. Putze z Rolsberka, sekretáře mor.-sl. gubernia a cís. komořího, majitele arcibiskupského léna Litultovice.²⁶⁾

Domnívám se, že uvedenými údaji je vhodně doplněn rodokmen Minkvicburků i blíže upřesněny jejich vztahy k našemu kraji. Shromážděná data dávají nahlédnout do jejich příbuzenských vztahů k řadě známých i méně známých našich i cizích feudálních rodů a snad poslouží alespoň zčásti případným zájemcům.

P o z n á m k y :

- 1) Zdeněk Pokluda, Zámek a statek Klečůvka za feudalismu, Gottwaldovsko od minulosti k současnosti, sv. 3, sborník OA v Gottwaldově, 1981, s. 149—206, 218—220, 225.
- 2) Vincenc Prasek, Vlastivěda Slezská, díl II., Historická topografie země Opavské, Opava 1889, s. 532—538.
- 3) František Řezáč, Zámky Severomoravského kraje, objekty zapsané ve státním seznamu nemovitých kulturních památek, Ostrava 1979, s. 19.
- 4) SOA Opava, Pozůstalost Josefa Zukala (dále jen PJZ), inv. č. 199, heslo Kalkreith; Prasek, c. d., s. 537, 538; Roman Frhr. v. Procházka, Genealogisches Handbuch erloschener böhmischer Herrenstandsfamilien, Neustadt an der Aisch 1973, s. 89.
- 5) Almanach de Gotha, Annuaire généalogique, diplomatique et statistique 1944, 181e Année, Gotha, Justus Perthes, s. 329, 330.
- 6) Konrad Blažek, Der Adel von Oesterr. Schlesien, Nürnberg 1885, s. 30, 127.
- 7) PJZ; Prasek, c. d., s. 537; Procházka, c. d., s. 89.
- 8) PJZ; Prasek, c. d., s. 536; Řezáč, c. d., s. 19.

- 9) Josef Pilnáček, Genealogie der Familie Podstatzky von Prusinowitz, Wien 1936, s. 23.
- 10) PJZ; SOA Opava, Pozůstalost ing. Josefa Nirtla (dále jen PJN), inv. č. 54, kart. 7, heslo Sedlnický z Choltic, kde však uvedena jako manželka Frant. Karla Bohuslava pouze Helena Barbora v. Sack; Prasek, c. d., s. 536.
- 11) Heinrich v. Kadich-Conrad Blažek, Der Mährische Adel, Nürnberg 1899, s. 119; Procházka, c. d., s. 262.
- 12) SOA Brno, Rodinný archiv Ditrichstejnů (dále jen RAD), inv. č. 3167, sign. 266/j, kart. 687, vývod sv. pí. Františky Minkvicburkové; Pokluda, c. d., s. 218.
- 13) Josef Pilnáček, Staromoravští rodové, 2. vyd., Brno 1972, s. 276.
- 14) PJZ.
- 15) Christian d'Elvert, Die Grafen von Hoditz, Notizen-Blatt, 1870, č. 11, s. 85.
- 16) PJN, inv. č. 54, kart. 7, heslo Sak z Bohuňovic.
- 17) OSN, díl XXVI., s. 333, heslo Valderode (Walderode) z Eckhausen; Procházka, c. d., s. 262, kde se jako rodiče Anny Kateřiny uvádějí zřejmě chybně Jan a Kateřina Barbora Hrochová z Mezilesic, ovd. Fabriciová; Frant. Václ. Peřinka, Zdounecký okres (VM), Brno 1910, s. 219.
- 18) Pokluda, c. d., s. 218.
- 19) Procházka, c. d., s. 262.
- 20) Pilnáček, Staromoravští rodové, c. d., s. 276, rodokmen Podstatských č. 123.
- 21) Franz Josef Häussler, Die Ahnentafel und Stammbäume, Troppau 1929, s. 86.
- 22) RAD, inv. č. 3167, sign. 266/j, kart. 687, vývod sv. pí. Františky Minkvicburkové.
- 23) Kadich—Blažek, c. d., s. 151, 152. Zde ve vývodu Adelhaidy hr. Stommové následující posloupnost: č. 5 Otislav z Kopenic; č. 6 Kokorská z Kokor; č. 7. Holý z Ponětice; č. 8 z Rauthen. Manželství 7. a 8. je značně reálnější a pravděpodobnější.
- 24) Ignaz Ritter v. Schönfeld, Adels-Schematismus des Oesterreichischen Kaiserstaates, 2. Jhg., Wien 1824, s. 193.
- 25) SÚA Praha, Genealogická sbírka Jana Václava hr. Dobřenského z Dobřenic, č. 657, Minkwitz.
- 26) Christian d'Elvert, Die Freiherren (Putz) von Rolsberg, Notizen-Blatt, 1877, č. 2, s. 9—10.

Kresby: Miroslav Pavlů

Karel Hrbáček

Genealogické a heraldické zájmy Karla staršího ze Žerotína

Vincenc Brandl otiskl ve „Spisech Karla staršího z Žerotína“ dva dopisy adresované Janu staršímu Skrbenskému z Hříště na Fulneku.¹⁾ V prvním žádá o sdělení, jestli na fulneckém zámku jsou nějaké staré žerotínské znaky a ve druhém projevuje zájem o rodokmen své druhé ženy.

Dopis první (č. 434)

„Panu Janovi staršímu Skrbenskému z Hříště.

Datum 14. dubna 1605.“

„...Podle toho Vás také za to žádám, poněvadž jsou před lety paní z Žerotína statku Fulneckého v držení byli, aby jste mi oznámili, jestli by na zámku Fulne-

kém neb jinde na tom panství co od starých erbů bylo, aneb jací vývodové rodu panův z Žerotína se nacházeli, chtěl bych tam, dostana od Vás zprávy, někoho vypraviti, aby to shlédnouti a mně o tom gruntovně oznámiti mohl. A což tu jak v jedné tak i druhé věci na žádost mou učiníte, Vám se toho přátelskými službami svými odsloužití a odměnití nepominu.

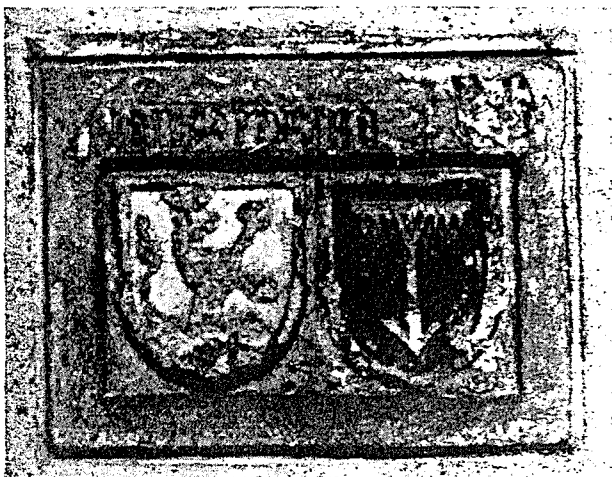
Datum na Dřevohosticích 14. Aprilis 1605.“

Dopis druhý (č. 595)

„Panu Janovi staršímu Skrbenskému,

Datum 17. července 1605.“

„Srozuměl jsem, že jest paní bába Vaše po paní mateři

po rodu byla Kostelecká. Poněvadž pak bába manželky mé nebožky, Elišky z Krajku, také téhož rodu po paní mateři její jest byla, Vás za to přátelsky žádám, pokud by jste co toho věděli aneb vyhledali, neb se doptati mohli, či jest paní bába Vaše byla dcera, vnučka, pravnučka, aby jste mi o tom oznámili, nebo bych se velmi rád toho dověděl. A poněvadž srozumívám, že by na zámku Fulneckém erb panů z Kostelce se vymalovaný nalezal, Vás žádám, aby jste mi jej přemalovatí dali, neb sice o něm jaký by byl, oznámili. Nepominu se Vám takového přátelství zase příjemně odsloužití a odměnití.

Datum na Rosicích 17. Julii 1605.“

Jak dopadlo toto genealogické a heraldické bádání Karla st. ze Žerotína, není známo. Znak Kosteleckých²⁾ se ve Fulneku nezachoval, ale po Žerotínech zůstal dvě kamenné památky, obě z počátku 16. století.

Deska na nádvoří zámku

Na nádvoří zámku ve Fulneku je ve zdi vlevo u průjezdu zasazena deska s erby Jana ze Žerotína a jeho druhé manželky Machny z Nové Cerekve. Deska byla pořízena pravděpodobně v souvislosti s úpravami tehdejšího hradu na konci 15. a počátku 16. století. Na nynější místo byla přenesena ze starší stavby zámku.

Deska je obdélníkového tvaru, postavena na délku. Je dost narušená povětrnostními vlivy. V prvním štítu je známý žerotínský lev na třech hůrkách, „aliančně“ obrácený doleva. Druhý erb představuje hrábě postavené na výšku se šipkou na konci násady.

Nad znaky je krátký nápis minuskulou, z něhož se dá přečíst pouze „Jan zzerotina ...“.

Náhrobní kámen Jiříka ze Žerotína

Na východní straně venkovní zdi kostela Nejsv. Trojice ve Fulneku jsou zasazeny dva náhrobní kmeny. První je společný pro několik členů rodiny Baltazara Švejnice z Pilmsdorfu z roku 1556 a druhý, starší, z roku 1507, náleží Jiříkovi ze Žerotína.³⁾ Oba kameny jsou velmi dobré úrovně. Zvláště postava Jiříka ze Žerotína je realisticky dobře podána. Představuje rytíře v brnění, v poloprofilu, obráceného doprava. V pravé ruce drží dlouhý rozevlátý praporec, levá ruka přidržuje meč. Postava stojí oběma nohama na lvu. Kámen je bez erbů. Dokola po okrajích je ve dvou řádcích český nápis majuskulou: LETA OD WYKVPENIE SKRZE NA / ROZENIE PANA NASSEHO GEZV KRISTA SYNA BOZIEHO TISICZIEHO / (PETISTEHO SEDMEHO DOKONAL GEST S)⁴⁾ / WOG ZIWOT ROZLVCZIWSSSE SE STIMTO SWIETEM GSA W XXXI LETIE W / ROZEY PAN PAN GIRZYK Z ŽEROTINA / AS FVLNEKA ANA GICZYNIEN TEN VTERY DEN SWATEHO ONDRZEGE KTEREHOZTO TIELO / GEST WTOMTO HROBIE A PO TITO / KAMENE POCHOWANO GEHOZ DVSSY PAN BVOH WSEMAHVCY RACZ MILOSTIW BYTI.

Nápis je na několika místech kameníkem zkomolen. Rovněž není již viditelná spodní část nápisu, který často bývá nepřesně reprodukován.⁵⁾

Poznámky:

- 1) V. Brandl, Spisy Karla staršího z Žerotína, odd. druhé, Listové psaní jazykem českých, sv. 2, Brno 1871, s. 349—350, 433.
- 2) Podle J. Pilnáčka, Rody starého Slezska, díl 2., Jilové u Prahy 1972, s. 197, se jedná o rod Kosteláků z Kostelce, mající ve znaku kostel.
- 3) Již B. Paprocký, Zrcadlo slavného markrabství Moravského, Olomouc 1593, fol. 92a, píše, že Jiřík ze Žerotína byl pohřben ve fulneckém klášteře, a současně cituje zcela smyšlený text nápisu na náhrobníku.
- 4) Tento řádek je doplněn podle popisu J. Kubáče, Fulnecké památky, Vlastivědný sborník okresu Nový Jičín, sv. 11, 1973, s. 51. Opis nápisu v tomto článku je však zatížen řadou chyb.
- 5) Viz předchozí poznámka. Podobné nedostatky má i přepis nápisu v článku E. Šefčíka, Renesanční epigrafické památky z Fulneku, Vlastivědný sborník okresu Nový Jičín, sv. 31, 1983, s. 27—29, kde je otištěna fotografie i kresba z pozůstalosti Jana Havlicí. Zdařilou fotografii náhrobníku obsahuje brožura Fulnek, Město Jana Amose Komenského, Praha 1955, s. 12.

Foto autor.

Libor Valšík Křižkovice

Eckart Henning — Gabriele Jochums: Bibliographie zur Heraldik. Schrifttum Deutschlands und Österreichs bis 1980. Köln — Wien, Böhlau Verlag 1984, 546 s.

Známé nakladatelství Böhlau, jehož zásluhou již vyšla nejedna heraldická

publikace, přistoupilo v závěru loňského roku k vydávání nové řady — bibliografie pomocných věd historických (Bibliographie der historischen Hilfswissenschaften). Jako první svazek byla vydána uvedená bibliografie heraldiky zachycující kolem 7500 ti-

tulů od 17. století do roku 1980 včetně napsaných v německém jazyce, výjimečně též francouzsky nebo latinsky. V úvodu autoři podávají přehled o dosud zveřejněných bibliografiích obdobného zaměření a blíže osvětlují zvolené schéma řazení podchytených

titulů, které je podrobně rozvedeno v obsahu. Jednotlivé hlavní oddíly — Bibliografie a periodika, Všeobecná a základní literatura, Dějiny heraldiky, Znakové umění, Znakové právo, Užité heraldiky, jednotlivé znaky, Organizace heraldiky, Heraldika a příbuzné obory — jsou dále členěny na skupiny a podskupiny. K publikaci jsou připojeny rejstříky místní, věcný a autorský, ve kterém jsou pro rychlou orientaci uvedeny ve zkratce i tituly prací. Vyhledávání poněkud znesnadňuje odkazování na stránky, nikoliv na čísla bibliografických záznamů, přičemž každá strana obsahuje přibližně 20 záznamů. Výčet knih, studií a článků jistě není vyčerpávající, přesto se však jedná o velmi užitečnou příručku, a to i pro české heraldiky, neboť jsou zde excerptovány mimo jiné také četné publikace a příspěvky uveřejňované v německém jazyce na území Sudet. Marně však například hledáme, až na jedinou výjimku, německy psané práce Josefa Pilnáčka. Zcela nepochopitelně zachycuje bibliografie také několik článků z Erbovních knížek (Štorm, Schwarzenberg, Holinka), avšak s uvedením názvů v německém překladu, aniž je poznamenáno, že se jedná o práce psané v češtině. Zbývá ještě dodat, že nakladatelství Böhlau hodlá v brzké době vydat bibliografii prací o medailích, bibliografii numismatiky a bibliografii sfragistiky.

— km —

Leoš Mlčák: Neznámá heraldická malba na zámku v Tršicích. Vlastivědný věstník moravský, 1985 (r. 37), s. 80—82.

Podnětem pro tento krátký článek bylo odkrytí dosud neznámé nástropní malby na chodbě prvního patra tršického zámku (okres Olomouc). Dílo olomouckého malíře Adolfa Rabenalta z roku 1876 představuje znak olomoucké metropolitní kapituly, který je po stranách provázen čtyřmi totožnými erby kanovníka Artura svob. pána z Koenigsbrunn, preláta scholastika a ředitele kapitulních statků, mezi něž náležely i Tršice. Erb Koenigsbrunnův odpovídá popisu uváděnému Kadichem a Blažkem, jejichž dílo *Der Mährische Adel* (Norimberk 1899) je zde však velmi nepřesně citováno. Znak kapituly se poněkud liší od Loudova popisu v Moravské církevní heraldice [Znaky olomouckého biskupství a arcibiskupství, olomouckých biskupů a arcibiskupů, Olomouc 1977], a to ve stranovém umístění štítů se znaky rakouského arciknížectví a Svaté říše římské a především v užití znamení ze 2. a 3. pole znaku olomouckého biskupství z roku 1588 (na zlatém poli černá orlice se zlatou hvězdou na prsou) na středním štítu, namísto Loudou uváděné černé orlice ve stříbrném poli. V článku se vyskytuje několik drobných chyb v heraldickém popisu, z nichž užití výrazu personum místo

perizonium je snad chybou korektorskou. Jen stěží můžeme uvěřit reprodukovanému znění nápisu provázejícího malby, v němž evidentně chybí slovo „BARO“ mezi slovy „ARTHUR LIBER“ a „DE KOENIGSBRUNN“.

— km —

Jan Chaloupka: Cechovní pečetidla a jejich symbolika. Dějiny řemesel a průmyslu na jižní Moravě. XIII. mlkulovské sympozium 20.—21. října 1983. Praha, TEPS 1984, s. 121—127.

V informativně pojatém příspěvku zdůrazňuje autor významnou úlohu, kterou hrála pečetidla v životě cechů. Podává základní charakteristiku typů, jejich znamení a legendy a zmiňuje se rovněž o problémech spojených s datováním pečidel. Přehled užívaných symbolů pro jednotlivá řemeslnická odvětví [autor je rozděluje na řemesla oděvní, potravinářská, kovodělná, textilní, zpracovávající dřevo, kost a kůži a řemesla stavební] je prezentován výhradně na příkladech brněnských cechů. Lze konstatovat, že článek nepřináší nic nového a jedná se v podstatě jen o výtah ze dvou předchozích Chaloupkových prací o cechovních pečetidlech ve sbírkách Moravského muzea (Časopis Moravského muzea v Brně, 1971, s. 127—137) a o pečetidlech brněnských cechů (tamtéž, 1977, s. 45—53). K příspěvku je připojeno 15 fotografií cechovních typů, ovšem až na dvě výjimky (pečetidlo řeznického cechu v Tovačově z r. 1551 a pečetidlo sdruženého cechu zedníků, kameníků, tesařů a pokrývačů ve Slušovicích z r. 1756) všechny již byly publikovány ve výše zmíněném autorově článku z roku 1971.

— km —

Barbara Trelińska: Kancelaria i dokument ksiąg Cieszyńskich 1290—1573, Warszawa—Łódź 1983, 225 s.

Jedním z výsledků systematické práce polských historiků z oboru pomocných věd historických je i tato obsáhlá monografie, zabývající se vznikem, vývojem a písemnou produkcí kanceláře těšínských knížat od roku 1290, tj. roku prvé zmínky o těšínském knížectví, až po rok 1573, kdy kníže Václav III. vyhlásil své zemské zřízení své země, jejíž právo do té doby nebylo nijak kodifikováno. Samostatnou kapitolou věnuje B. Trelińska i pečeti těšínských Piastovců a jejich žen (s. 149—159). V ní autorka popisuje několik jí známých pečeti těchto knížat. Všimá si koroborce a provádí i jejich vnitřní rozbor jak po stránce ikonografické, tak epigrafické. I když práce nezná český psaný studie, které v poslední době k této problematice vyšly (výjimkou je jen drobný příspěvek W. Kargera), dochází v obecné rovině v podstatě k těmž závěrům, jako autor monografie o pečetích těšínských

Piastovců a pisatel této zprávy v jedné osobě. Jeho práci však znát nemůžeme, protože vyšla jen rok před vydáním studie Trelińskiej, ale se závěry I. Panice mohla pracovat a zhodnotit je. Rovněž není možné s autorkou souhlasit v mnoha dílčích závěrech a závěrech, což jde na vrub jejího nekritického přijímání starších zpráv o pečetích těšínských Piastovců, které si neověřovala.

Celá publikace B. Trelińskiej je sice solidně pojatým přehledem o vývoji a produkci kanceláře těšínských knížat, ale i tak musíme mnohé její informace brát z rezervou, jednak pro neznalost současné české historické produkce vztahující se k tomuto tématu (produkci, kterou zná, cituje dosti nahodile a v podstatě jen méně podstatné práce), a jednak pro až časté zdůrazňování polských vlivů, které jsou spíše přáním autorky a jejich konzultantů než skutečností (i když je nelze pochopitelně vyloučit).

E. Šefčík

Erich Šefčík: Muzea a jejich vexilologické sbírky. Muzejní a vlastivědná práce, 1984 (r. 22), č. 4, s. 193—197.

Nevelký, informativně zaměřený článek podává stručný přehled o rozvoji poměrně mladé pomocněvědné disciplíny — vexilologie (nauka o vlajkách a praporech) u nás včetně citace zatím nepočetné literatury. Zájem badatelů, sdružených od počátku 70. let ve Vexilologickém klubu, se vedle dokumentování státních symbolů zaměřil v poslední době na studium a evidenci vlajek a praporů československých měst a řada výsledků v tomto směru již byla publikována. Až na několik výjimek, převážně ze slovenského prostředí, zůstávají však doposud opomíjeny vexilologické symboly nejružnějších spolků, korporací, politických stran. A právě tyto jsou velmi početně zastoupeny v muzejních sbírkách. Autor připomíná základní údaje o podmínkách schvalování a užívání spolkových praporů v Rakousko-Uhersku i za předmnichovské republiky a pro ilustraci cituje příslušné pasáže ze stanov několika spolků ze severní Moravy. Připojena je fotografie návrhu praporu (v popisu chybně označen jako vlajka) Odborného hornicko-hutnického spolku „Prokop“ v Moravské Ostravě z r. 1893. V závěrečné části seznamuje Šefčík s dosavadním průběhem prováděných soupisů vexilologických památek v severomoravských muzeích, přičemž pracovníci Slezského muzea v Opavě a OVM v Českém Těšíně výsledky své práce již zveřejnili. Podrobná „edice“ vexilologického materiálu ve sbírkách muzeí Severomoravského kraje je v současné době připravována Muzeem revolučních bojů a osvobození v Ostravě. Doufejme, že nezůstane jen u interní pomůcky a soupis bude publikován tiskem.

— km —

Z činnosti klubu

Ďubnová koordinační porada

Do povědomí obce genealogů a heraldiků se Olomouc zapisuje stále více jako místo plodných pracovních setkání, směřujících ke koordinaci práce všech českých a moravských klubů. Poslední, v pořadí již šestá koordinační porada, se uskutečnila 20. dubna 1985 v hotelovém domě „Sigma“. Počtem bodů jednání se závažnost setkání měřit nedala; do popředí vystoupila spíše kvalita jeho obsahu a význam přijatých závěrů.

Jednání bylo řízeno kol. Klemešem z Olomouce, který provedl kontrolu usnesení a předal slovo představitelům jednotlivých klubů k informaci o činnosti. Byla nanejvýš stručná; třeba mnoha slov tam, kde samy za sebe mluví dosažené výsledky. S potěšením bylo přijato sdělení dr. Honce, zástupce Klubu historiografie při ZO Svazarmu č. 4002/230 v Praze, že byly opět zajištěny předpoklady pro zdárný rozvoj klubové publikační činnosti. Problémem však stále zůstává určitý rozpor mezi zájmy členů a posláním patronátní organizace a z toho vyplývající obtížnost konzolidace členské základny.

Nosným bodem jednání byla pracovní porada v obou zájmových sekcích, a těšila-li se po právu největšímu zájmu sekce heraldická, nebylo to náhodou. Na programu bylo totiž projednání návrhů heraldické terminologie v předem určených oblastech. Ostrava se zaměřila na terminologii hornickou, brněnští kolegové připravili pečlivě okruh heraldických zvířat. Základní informace přednesli kol. Stibor a dr. Bílý. Byl zvažován každý jednotlivý návrh a nebyla to malichernost, jež vedla ke kritickému hodnocení. Tím více těší, že pracovní karty byly s drobnými úpravami přijaty a přispějí tak jistě k prosazení jednotné a hlavně současné terminologické konvence na stránkách klubových tiskovin. I když měly být na programu ještě heroltské figury, nepodařilo se tento materiál připravit. A bylo to snad dobře, neboť čas byl neúprosný. Nezbývalo, než stanovit další schůzku na 8. června v Brně.

Také genealogická sekce měla napilno; hlavním předmětem jednání byl návrh ing. Dvořáka z Brna na způsob číslování osob v rodokmenu a vývodu, usnadňující přechod na metodu zpracování shromážděných údajů pomocí počítače. Pro potřeby širo-

ké členské základny bude přistoupeno ve spolupráci s odborníky ke zpracování tolik potřebné genealogické příručky, odpovídající požadavkům současného bádání.

Olomoucké jarní slunce i kvalitní příprava ze strany hostitelů podnítily výbornou pracovní atmosféru i oprávněný optimismus.

Nezbývá, než popřát mnoho zdaru dalším pracovním setkáním na půdě moravské metropole.

Jiří Stibor

D O T A Z Y :

Zajímám se o svobodníky, zvláště v okolí Táboru, a rád bych navázal písemný kontakt s badateli se stejným zájmem. Současně hledám výskyt příjmení Čenský.

Ing. Mir. Čenský
Obránců mírů 1084
413 01 Roudnice nad Labem

Josef Pilnáček

Hody starého Slezska — dodatky

350.

Kamenec z Velkého Kamena

Prozatím nejisto zda totožná rodina s předcházející. Ve Slezsku žil Petr K. z V. K. (Gross Stein), který koupil 1688 Velké Pole či Vělopoje u Rybníka (Hirsch G. S.). Dne 21. 1. 1709 ženil se v Těšíně uroz. p. Adam Kaminický z Vel. Kamena (Gross Stein) s Dorotou Reginou Friedecensis (katol. matrika Těšína).

352.

Kamenohorský z Kamenné Hory

Novoštítná, původem moravská rodina, která se nazývá po Kamenné Hoře na Svitavsku a znak a vladectví obdržela 1565 (Starom. rod. 55, 531). Osoblahu obdržel jako léno 1571 Jiří K. z K. H. (Hosák 714), který převzal také 1571 Divčí Hrad (Hosák 720). Na Moravě žili Jiří, Václav a Valentin, nedílní bratři K. 1510 (P. B. IX 134).

Znak podle majestátu 1565 na modrém štítě po skále lezoucí kozorožec, klenot rostoucí kozorožec, přikryvadla modro zlatá (obš. Starom. rod. 55).

351.

Kamenský z Velké Dábravy

Snad novoštítná rodina, ze které Matyáš K. z V. D. byl 1583—5 na Odrách. Týž se soudil 1587 s Jiřím Širočkou a na Vřesině (Zukal G. S.). Neznámého rodu byl Jan K., jenž byl jmenován od olomouckého biskupa úředníkem na Modřicích. Valentin Kamenský měl syna Václava, který byl olom. biskupem poslán na studium do Ingolstadtu, kde byl do 1594 (vše Zukal G. S.). Různé Kamenské viz Starom. rod.

353.

Kapl z Labochu

Novoštítná rodina uselá na Těšínsku, kterou založili bratři Jan, Bohuslav a Václav Kaplové, obdaření 14. 3. 1562 znakem a heslem z Labochu (Doerr 42, Saalb. 287, fol. 132). Asi z občanských Kaplů byl Lorenc K. ve Fryštátě, kterému Kazimír kníže Těšínský dal 1566 zvláštní výsadu na krčmu (list arch. města M. Ostravy). Václav K. z L. měl 1588 Most u Těšína (V. M. Op. 1901, s. 8). Václav K. z L. měl 1580—92 na Těšínsku Kalem-

bice (Hosák 885). Ve Fryštátě se uvádějí 1590—2 Jan (Hans) K. z L. a Kašpar L. (J. Bayer, Denkwürdigkeiten der Stadt Freistadt..., Vídeň 1879, s. 55, 61). Václav K. z L. žil na Moravě v Olomouci, kde měl v České ul. dům a v Husovicích spálený dvůr, na kterém byl Alex. Vínarský z Kříšova. Řečený Václav učinil 28. 11. 1642 v Olomouci poslední vůli (Z. A. Brno, regesta slecht. aktů), ze které vysvítá, že chtěl být pochován v Olomouci u Bernardínů; jeho strýcem byl zemřelý Adam K. z L., po kterém dědil značný obnos, jinak poručil vše své manželce, sestře Marianně K. z L. a svým dětem Bohuslavovi, Janu Vilémovi a Johance K. z L. Vilém K. z L., dříve hejtman v Bílsku, později do 1639 hejtman kláštera dominikánek v Ratiboři, koupil 1630 dvůr v Rudniku. Týž byl ženat s Magdalenou, která se po jeho smrti provdala 28. 1. 1653 za Daniela Šelihu (obš. Siebm. A. A. Preus. Schles. III 23 se známkou). Občanští a nuzní Kaplové (Kryštof K.) žili 1638 v Těšíně.

Znak jak vyobrazeno podle majestátu (tab. XVI), přikryvadla vpravo modro bílá, vlevo žluto červená. Václav K. z L. 1592 na Kalemčicích přichází v těšínské knize pňhonů (A. města Těšina, sign. DD VII/18, fol. 186). Poslední vůle Adama K. z L. 1642 má pečeť, jak zde popsáno.

355.

Karas z Dulebenky

Příjmení starých zemanů z Dulebenky, nyní Dulebky v Malopolsku u Jasla (Krzepela Księga 267), kteří se odtud rozšířili do Slezska a Moravy (Starom. rod. 112, 533). Známe z nich Jana K. z D., jenž zemřel na Moravě 1523, načež dědil po něm jeho bratr Jakub de Ruska et in Dolobyenka a Mikuláš Ruski de Ruska, jeho strýčený bratr, převzav zboží spadnuté po smrti Jakuba na Přemka Prusinovského z Víckova a Mikuláše Mníška z Velkých Kunčic na Těšínsku (velmi obš. Wierzb., s. 235, 254, 257—8). Anna z D. byla 1540 abatyší v Olomouci (archív muzea v Prostějově; Selský archiv, Listinář č. 100).

Znak: štít štípený, v pravé polovici od dělicí čáry půl orlice, v levé polovici tři kruhy nad sebou (vyobraz. Starom. rod. 112).

356.

Karas z Rhomšteina

(viz též rod č. 1032 — II/s. 189)

Vladycká rodina žijící kromě Slezska na Moravě (Starom. rod. 254) a snad stejného původu s Karasy, starým rytířským rodem z Lužice (obš. Siebm. A. A. Preus. Schles. II 57). Kašpar Valentin K. z R., bratr Valentina, byl narozen v Újezdě na Opolsku, byl kanovníkem ve Vratislavi 1639—49, proboštem v Olomouci, kde 6. 1. 1646 zemřel (Starom. rod. 254). O rodině viz Siebm. (viz dříve) a publ. Graf Münster, Münster Palm'sche Ahnen (Görlitz-Starke 1928). Nirtl II 132 uvádí na Opavsku žijícího sv. p. Karaise.

Znak K. z R. podle Siebm. štít čtvrcený a přes celý štít pokosné břevno se 3 herald. lillemi, 2, 3 pole ryba karas ven ze štítu plovoucí, klenot rostoucí korunovaný lev držící ratolest. U moravských K. z R. byla na štítě ryba (karas), klenot byl zdobený sloup (Starom. rod. 254, obraz Siebm. Mähren). Lužický starý rod Karasů měl na červeném štítě rybu pošíkem, klenot tatarskou červeno bíle lemovanou čepici s karasem na ní, zdo-

benou u vrchu kohoutím peřím (Siebm. jak z počátku). Týž znak mají čeští vladykové Karasové z Dvorce (Herald. I 31, 184, II 119) a moravští sousedé Karasové osedlí v Blažejovicích (Starom. rod. 112).

354.

Karas ze Zelené Hory

Novožitná rodina uselá na Moravě a žijící též na Opavsku. Rod obdržel znak a vladyctví 1571 (Starom. rod. 158). Jan K. ze Z. H. býval sekretářem olomouckého biskupa Stanislava Pavlovského a přebýval v Kroměříži. Týž žil přechodně v Opavě 1574 (Zukal, Paměti opavské, 162), načež se vrátil do Kroměříže, kde 10. 5. 1584 zemřel maje tam doposud náhrobek.

Znak dle majestátu popsáný při přijetí Ondřeje K. ze Z. H. do moravského rytířstva: štít modrý s přirozenou rozkřídlenou hrdličkou uprostřed, nad křídly hrdličky po jedné hvězdě o 8 špicích, hrdlička stojí na skále o 3 pahorcích; klenot táž hrdlička, přikryvadla a točenice modro žluté. Erb byl udělen císařem Maximiliánem II. (A. A. Vídeň, rukop. Mährische Landmanskchaften).

357.

Kardinál (Cardinál) z Vidern

Starobylý rod osedlý původně v baltských krajích, v Estonsku, kde bylo též původní sídlo Cardinal. Když se vdála 1595 dcera Gotfrýda Kurlandského za Adama Václava kn. Těšínského, přišli s ní na Těšínsko současně i Cardinalové (Siebm. Schles. 11 obš.). Levín K. z V. ženil se zde 1. 7. 1620 s pannou Kateřinou, sestrou bratří Jáchyma Frydrycha a Kašpara Bludovských z Bludovic a na Vel. Ochabech (Recognitis). Týž Levín uvádí se 1630 na Životicích (Hosák 897), Prstci (Häussler 115), Zábři a Čizovicích (Zukal G. S.). Frydrih C. z V. 1624 (+ 1640) na Těřlicku, zemský úředník v Těšíně, byl ženat s Magdalenou Pelhřimovou (Hosák 917, Zukal G. S., Siebm.). Na Těřlicku následoval 1680—1711 zase Frydrih, ženatý se Zuzanou Bezovou (Hosák 917). Týž zemřel 17. 3. 1702, načež Těřlicko převzala cis. komořa. Horní Bludovice měla 1706 Anna C. z V. s mužem Janem Rymultovským z Kornic (Hosák 899). Dolní Bludovice měla Magdalena C. z V. s mužem Jiřím Vilémem z Kojkovic 1670 a prodala je co vdova 1710 (Hosák 898). Na Holešově byl 1772 Frant. Karel C. z V. ženat s Eleonorou Gureckou z Kornic (Hosák 884). V Těšíně si brala 9. 9. 1719 Anna, dcera Frydriha C. z V. Karla Frydriha Sonovského z Lazisk a 29. 4. 1716 Magdalena, dcera Frydriha C. z V. rytíře Jana Jiřího Žerovského ze Zerova a na Dolních Tošonicích (evang. matrika Těšina, kde ještě více zápisů). Archiv města Těšina má poslední vůli z 23. 4. 1738 Doroty K. z V. a z 10. 4. 1756 Anny Marie, sestry Frant. Karla K. z V., provdané Šonovské. Dle Hirsche patřil C. z V. 1661 statek Bobrka (Bobrek) na Těšínsku, jedna z dcer Viléma C. z V. na Bobrce (+ 1678) se vdala za Petra Pavla Blahu z Lub. Zamyslov patřil 1713—18 Frydrihovi Vilémovi C. z V. a jeho ženě Anně Marii Kyselovské (jak dříve). Rod uvádí krátce Sinap. II; prameny Král Adel 30.

Znak jak vyobrazeno dle Siebm. Schles. 11 (tab. XVI); přikryvadla vpravo žluto černá, vlevo modro žlutá; pečeť vdovy Magdaleny K. z V. rozené Pelhřimové na Těřlicku z 8. 3. 1652 (Z. A. Opava A XVII 15) má jasný klenot dva volské rohy a na nejasném štítě jako rozložené údy zvířete, části hvězdy?

ILANNOBEL

VALLEY

PLADSAW STAFOSSEZ EWCHINTZARTE
TOVA NATEPLI DAVI AVSKHEHONTE
HANS PACHYON MBVRKATOL ENSS TEINE
ZAHORMANECH ANOVERISTREZICI CM
CISAPATINDDA A SAVDCE ZEMSKI
XETHA MDCEX

ESTERPA, WCHINSKA ROZENNA
ZVRZESOWITZ NATEPLI DAVBRANSKE
HORZIE HANS PACHY ZAHORMANECH
PLOSKEWICICH ANOXE
BISTRZIC